

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА**

**Факультет української філології, культури і мистецтва
Кафедра української мови**

**Українськомовний політичний дискурс: структурно-семантичні і
прагматичні виміри (на матеріалі виступів Р.Стефанчука, А.Єрмака,
Д.Кулеби)**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**з напрямку підготовки 035.01.01 «Філологія. Українська
мова і література»**

Виконала:

Оліферук Вікторія Сергіївна

студентка VI курсу

групи УМЛм-1-23-2.0д

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, професор

кафедри української мови

Стишов Олександр Анатолійович

Допущено до захисту:

Завідувач кафедри української мови:

Протокол засідання кафедри

« » 2025 р.

Робота захищена:

« » червня 2025 р. оцінкою « »

14.06.2025

Цим підписом я засвідчую,
що надані до захисту
рукопис та електронний
документ є ідентичними

Київ-2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТУДІЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	9
1.1. Загальна характеристика політичного дискурсу як форми комунікації у сучасній науці.....	9
1.2. Мовні особливості політичного дискурсу.....	12
1.3. Історія дослідження політичного дискурсу в лінгвістиці.....	15
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ II. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ	19
2.1 Загальні зауваги про мовлення політичних діячів	19
2.2 Лексика в політичному мовленні А.Єрмака.....	22
2.2.1. Види загальновживаних слів	24
2.2.2. Термінна лексика	30
2.2.3. Маркована лексика	33
2.3. Лексичні особливості у мовленні Р.Стефанчука	36
2.3.1 Загальновживані слова	39
2.3.2. Спеціальна лексика.....	41
2.3.3. Стилiстично забарвлені одиниці	43
2.4. Лексика в політичному мовленні Д.Кулеби.....	46
2.4.1. Різновиди загальновживаних слів.....	48
2.4.2. Фахова лексика.....	51
2.4.3. Марковані слова.....	53
2.5. Спільні та відмінні риси в мовленні Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби ..	56
2.6. Фразеологізми у мовленні сучасних політиків.....	58
2.7. Прагматичні особливості виступів сучасних українських політиків.....	59
Висновки до розділу 2	72
ВИСНОВКИ	76

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94

ВСТУП

На початку нового тисячоліття політичне мовлення стало невід’ємним і важливим складником життя кожного дорослого українця. Також у сучасну інформаційну добу воно є його головною підвалиною. Можемо з упевненістю стверджувати, що на сьогодні політика значною мірою керує світовим порядком, істотно впливає на життя людей. Характерно, що виступи й висловлювання більшості політичних діячів є важливим джерелом інформації, якій громадяни нерідко довіряють. Політики здійснюють свій вплив на маси як безпосередньо під час промов перед виборцями, так і в глобальному мас-штабі – через різноманітні медіа- й інтернет дискурси.

Політичне мовлення завжди слугувало предметом зацікавлення лінгвістів у різних площинах: особливості творення, семантики, функційностилістичного використання лексичних і фразеологічних одиниць, усталених словосполучень і виразів, синтаксичних конструкцій тощо. Незважаючи на те, що політичний дискурс був і є предметом студіювання низки українських (Г.Почепцов,

Н.Кондратенко, Я.Яремко, Л.Нагорна, А.Ковалевська, О.Семенюк, Н.Петлюченко, Я.Федорів, Л.Славова, О.Андрейченко, Н.Яценко, О.Стишов, А.Таран А., Х.Дацишин, М.Діденко та ін.) і зарубіжних (Т. ван Дейк, Г. Лассвел, Ж. Дюбуа, М. Пеше, М. Фуко, В.Мантль, Г. Кук та ін.) мовознавців, він як архіважливий феномен постійно набуває інноваційних особливих ознак. Це нове комунікативне середовище стрімко розвивається, змінюється, удосконалюється, є дуже впливовим. А тому виникає нагальна потреба студіювати й описувати явища, процеси та закономірності його мовного існування.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю ґрунтовного аналізу лексичних і фразеологічних особливостей сучасного українськомовного політичного дискурсу на прикладі промов найвідоміших сучасних політичних і державних діячів – А.Єрмака, Р.Стефанчука та Д.Кулеби.

Мета магістерської роботи – виявити й проаналізувати структурносемантичні параметри лексики й фразеології та їх прагматичні особливості в сучасному українськомовному політичному дискурсі (на матеріалі виступів Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби).

Для досягнення поставленої мети потрібно розв’язати такі завдання:

- висвітлити теоретичні основи вивчення політичного дискурсу в сучасній науці, його роль і мовні особливості;
- подати історію студіювання політичного дискурсу в українському й зарубіжному мовознавстві;
- простежити специфіку політичних промов і висловлювань високопоставлених українських діячів;
- проаналізувати специфіку використання різноманітної лексики в українськомовному політичному дискурсі першої чверті ХХІ сторіччя;
- виявити й розкласифікувати головні тематичні групи лексичних одиниць, використовуваних сучасними політиками України;
- з’ясувати особливості використання фразем у мовленні Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби;
- виявити спільне та відмінне у мовленні високопосадових державних і політичних діячів;
- розглянути прагматичні інтенції українських політичних діячів.

Об’єкт дослідження – лексика та фразеологія сучасного українськомовного політичного дискурсу.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості лексики й фразеології та їх прагматична парадигма у виступах, промовах, зверненнях українських високопосадовців – А.Єрмака, Р.Стефанчука та Д.Кулеби.

Матеріалом для дослідження в роботі слугував значний корпус слів і фразем (біля 2300 одиниць), вибраних автором дослідження із політичного Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби.

З метою розв'язання поданих вище завдань використано методи та прийоми магістерського дослідження, вибір яких спонукав зібраний і опрацьований фактичний матеріал, поставлена мета та завданнями роботи: 1) загальнонаукові методи дедукції, індукції, а також емпірико-теоретичні методи аналізу й синтезу; 2) власне лінгвістичні: метод спостереження і метод суцільної вибірки (для виявлення різновидів лексем і фразеологізмів у промо-вах Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби); описовий метод (для інвентаризації й розкласифікації фактичного матеріалу); функціональний метод (передбачає вивчення мовного дискурсу політиків у процесі функціонування з огляду на цілеспрямоване використання ними певних лексем і ФО); метод класифікування (із метою розподілу лексичних одиниць і фразеологізмів, використовуваних досліджуваними політиками, на певні групи); зіставний метод та порівняння (для виявлення спільного й відмінного в лексико-фразеологічному арсеналі Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби); індуктивний метод (із метою визначення напрямку аналізу від накопичення корпусу студійованих одиниць до їх систематизації); компонентного аналізу та диференційний метод (для витлумачення семантики лексем і ФО, зокрема під час аналізу особливостей мотивації названих одиниць); контекстний аналіз (допоміг безпосередньо виявити умови текстового використання слів і фразем у мовленні зазначених політиків); метод узагальнення (із метою висновковування найсуттєвіших загальних теоретичних і практичних положень сучасного політичного дискурсу); методи соціолінгвістичного аналізу зібраного матеріалу; почасти використано метод кількісних підрахунків та ін.

Наукова новизна роботи: у ній уперше на значному фактичному матеріалі (біля 2300 одиниць) виявлено й проаналізовано головні особливості використання лексичних і фразеологічних одиниць у мовленні сучасних українських високопосадовців – А.Єрмака, Р.Стефанчука та Д.Кулеби, а також розглянуто прагматичні інтенції названих осіб і доповнено загальну наукову

картину використання лексики та фразеології в сучасному українськомовному політичному дискурсі.

Теоретичне значення праці: її основні положення та результати становлять певний внесок у загальну теорію українськомовного політичного дискурсу, у функційно-комунікативну лінгвістику, прагматику, теорію масової комунікації та ін.

Практичне значення. Результати та матеріали магістерської роботи можуть бути використані в системних дослідженнях із проблем політичних комунікацій, під час підготовки лекційних, практичних і семінарських занять у вишах із лексикології, стилістики, медіалінгвістики, у курсах лінгвістики тексту, у підготовці підручників і посібників, різнопланових кваліфікаційних робіт, а також у словникарській практиці – під час підготовки лексикографічних праць мови політиків, тлумачних, семантичних, перекладних та ін.

Апробація праці. Результати дослідження обговорено на IX-ій Міжнародній науковій конференції «Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів» (27 квітня 2023 р., м.Київ (КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА), онлайнова сесія) (виступ на тему ""Лексика сучасного українськомовного політичного дискурсу (на матеріалі виступів Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби)"), на студентському вебінарі (24 квітня 2025 р., м.Київ (КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА) (виступ на тему "Прагматичні особливості мовлення сучасних українських політиків (на матеріалі виступів Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби)")) і на Всеукраїнському студентському інтернет-семінарі, присвяченому 225-річчю поеми «Енеїда» Івана Котляревського (25 квітня 2023 р., м.Київ (КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА), онлайнова сесія) (виступ на тему "Суспільнополітична лексика в «Енеїді» І. Котляревського").

Публікації. Основні положення та результати наукового дослідження викладено в публікаціях на теми: «Лексика в політичному мовленні Д.Кулеби: різновиди загальноновживаних слів, фахова лексика та марковані слова»; «Прагматичні особливості виступів сучасних українських політиків" електронний збірник «Молодий дослідник».

Структура роботи. Наукове дослідження складається зі вступу, двох розділів, які членуються на підрозділи, висновків, списку використаної літератури (120 позицій), списку джерел (30 позицій). Загальний обсяг роботи – 97 сторінок, із яких 72 – основного тексту.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТУДІЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Загальна характеристика політичного дискурсу як форми комунікації у сучасній науці

У мовознавстві початку ХХ сторіччя вчені пропонують різні тлумачення спеціальної лексики дискурсу, а також неоднакові підходи до визначення її типів і характеристик. Уважаємо, що доцільно більш ґрунтовно розглянути це поняття.

Дискурс – це сукупність лінгвістичних значень, що містить у собі мова, вивчення яких пройшло чимало важливих етапів: від аналізу його винятково як рівня мови до додавання оціночної інформації, особистісних характеристик комунікантів, соціокультурної ситуації [10, с.67].

Термін «дискурс» використовують для позначення різних його типів, наприклад: «масмедійний дискурс» «політичний дискурс», «релігійний дискурс», «рекламний дискурс» та ін. У цьому контексті дискурс розглядають як окремий жанр. Адже жанрово-стилістичні особливості дискурсу дозволяють адресантові передавати зміст тексту, враховуючи специфіку певної сфери спілкування, а також уявлення, що існують на певному етапі розвитку етносу, про норми, правила та умови комунікації. Незважаючи на те, що дискурси мають широкі можливості використання, усе-таки вони підпорядковуються чітким правилам і законам творення й функціонування.

На сьогодні досить розповсюдженим і більш специфічним ніж інші види є дискурс політичний. Функціонування останнього нерозривно пов'язане лише зі сферою політичних процесів, дій, явищ, діячів. Варто акцентувати, що суб'єктом продукування аналізованого дискурсу можуть бути лише ті особи, які безпосередньо й нерозривно пов'язані з політикою – політичні та державні діячі. Так, Т.Ю.Ковалевська, професорка кафедри української мови філологічного факультету Одеського національного університету імені І.Мечникова, зазначає, що в політичному дискурсі наявна «ланка політика

мовлення – вплив, де дискурсивні особливості насамперед зумовлені відносинами соціуму, притаманними політичному мовленню. Зокрема, вона наголошує, що під час аналізу політичного дискурсу потрібно звертати увагу на чинники мовця, адресата, їхню поведінку в соціумі та під час вербального впливу, інакше кажучи, враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори політичного дискурсу [42, с. 443].

Загальновизнано, що в процесі комунікування осіб у досліджуваному дискурсі поділяють на політичного суб'єкта (ідеться про політику, політичної силу та владу) і політичного об'єкта (тобто аудиторію, електорат і виборця). Дослідження політичного дискурсу потребує аналізу соціального життя, адже саме воно є основою для формування політики. Зокрема, це стосується створення промов політичних діячів, передвиборчих кампаній і гасел. Від якості цих елементів значною мірою залежить подальший успіх політика чи політичної партії, адже вони відіграють ключову роль у здобутті підтримки громадян під час виборів.

Узагальнене поняття "дискурс" більшість дослідників кладуть у теоретичну основу тлумачень суті політичного дискурсу. Так, один із відомих науковців слушно зазначає:

- Політичний дискурс – це комплекс мовленнєвих структур у певному лінгвістичному контексті – контексті політичної діяльності, політичних поглядів і переконань разом із її негативними проявами.
- Політичний дискурс – це будь-які мовленнєві утворення, суб'єкт, адресат або зміст яких корелює зі сферою політики.
- Політичний дискурс – це також сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичної комунікації або формують її конкретну тематику.
- Політичний дискурс може бути визначений як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики,

які оформилися відповідно до наявних традицій і отримали перевірку досвідом [87, с. 219].

Ще одна дослідниця мови політики, Л. П. Нагорна, у своїй ґрунтовній праці доречно зазначає, що в мовознавчих дослідженнях більшість науковців поняття «політичний дискурс» використовують у двох значеннях: «У широкому розумінні дискурс можна розглядати як механізм узгодження персонального, соціального і культурного знання. У вузькому, прикладному аспекті, він зосереджується на аналізі мовного спілкування й окремих текстів, промов, інтерв'ю тощо» [68, с. 34].

Інша науковиця, О.Г.Касьянова, твердить, що політичний дискурс – це дискурс, створюваний політиками. А далі продовжує, зазначаючи: "...якщо політичний дискурс обмежувати професійними рамками, діяльністю політиків, то можна дійти висновку – він також є формою інституціонального дискурсу. Це означає, що дискурсами політиків вважаються ті дискурси, котрі створюються в такій обстановці, як засідання уряду, сесія парламенту, з'їзд політичної партії. Адресант повинен здійснити висловлення як політик в інституціональній обстановці. Таким чином, дискурс вважається політичним тоді, коли він супроводжує політичний акт у політичній обстановці [40, с.1].

Характерною особливістю досліджуваного дискурсу є використання розмовних слів, які вносять у мовлення політиків важливий складник – емоційно-експресивну маркованість на тлі нейтральних книжних лексем.

М.О.Діденко доречно зазначає, що оратор свідомо пристосовується до стилю усної розмовної мови, тому що розмовні елементи впливають на адресата й іноді викликають таку реакцію, яка неможлива під час вживання лише літературно-нормативних одиниць. Вони роблять спілкування легким, простим – неофіційним. Таким чином, політична промова уподібнюється розмові і політик зможе вільніше транслювати своїм слухачам потрібні думки. Крім того, розмовні слова допомагають мовцеві краще висловити свої думки, передати емоційний стан гніву, несхвалення, іронії тощо [31, с. 19].

Дослідниця О. В. Бакумова звертає увагу на структурні особливості студійованого феномену, зазначаючи, що політичний дискурс має власну будову, яка формується з професіоналів/агентів (певні політичні інститути) та непрофесіоналів/клієнтів (населення) і яку можна пояснити з погляду багатьох різнопланових підходів (інституціонального, семіотичного, психологічного, наративного, риторичного тощо). Авторка підкреслює, що ключове завдання політика – виправдати рольові очікування та здійснити бажання аудиторії [9, с. 2].

Як бачимо, поки що в сучасній науці немає одного і чіткого потрактування терміна «політичний дискурс». У низці наявних на сьогодні тлумачень кожне доповнення інших, покращуючи дефініцію й поглиблюючи розуміння цього явища. Якщо ж розглядати поняття з точки зору його основної мети, можна стверджувати, що «політичний дискурс» — це соціально-комунікативне явище, головною метою якого є здобуття влади шляхом формування суспільної думки. Для досягнення цієї мети політики використовують текст як ключовий елемент у створенні ефективних промов. У «політичному дискурсі» текст виступає вербалізованим результатом мовлення, а контекст визначається ситуативними та соціокультурними факторами.

Аналізуючи теоретичні засади, можна зробити висновок, що основою політичного дискурсу є соціопсихолінгвістичний зміст мовлення. Він включає лінгвістичну комунікацію та спрямований на досягнення конкретних цілей у межах аудиторії, для якої створюється політична промова.

Отже, для проведення теоретичного аналізу політичного дискурсу необхідно залучити знання із соціальної, лінгвістичної та комунікативної галузей. Ці сфери є ключовими для вивчення цього дискурсу та слугують основою його формування.

1.2. Мовні особливості політичного дискурсу

Кожен науковий напрям або дискурс має власний унікальний наратив, тобто специфічну мову та правила її використання в певному контексті. У

політичному дискурсі мова посідає центральне місце, виконуючи функції передачі інформації, впливу, мотивації та пропаганди, часто з нав'язуванням певних ідей. На нашу думку, володіння мовою в політичному дискурсі дорівнює володінню владою, адже саме через мову в сучасному світі виборюють лідерство та увагу.

Мова в політичному дискурсі відіграє ключову роль, спонукаючи аудиторію до певних дій і стимулюючи її чинити відповідно до заданих установок. Очевидно, що політичний дискурс нерозривно пов'язаний із вербальною комунікацією. Усна, письмова або друкована мова є основою політичної сфери. Те, як використовують мову, визначають спосіб презентації політичної сили, а не навпаки. Саме тому мовні особливості впливають на відмінності у політичній культурі й уміння правильно користуватися мовою стає ключем до впливу на суспільство.

Політичні публічні промови, як правило, ґрунтуються на загальнолітературній лексиці та фразеології. У кожному суспільстві існують усталені універсальні норми комунікації, які слугують основою для створення промов. Політики також дотримуються цих правил, тому загальновживані політичні терміни можна вважати мовними універсалами.

Політичні діячі часто апелюють до загальнолюдських цінностей, використовуючи терміни та вислови, які сприяють впливу на психологічний стан слухачів або досягненню певного ефекту. Володіння загальновживаною політичною лексикою дозволяє аудиторії краще розуміти, аналізувати й тлумачити політичні виступи, статті, дискусії та інші матеріали.

Як не дивно з погляду логіки, але застосування державними діячами та політиками в своїх виступах, промовах, статтях чи під час дискусій досить великої частки важких для розуміння і маловідомих термінів – запорука їхнього успіху. Таким чином вони розмивають свідомість електоратові й пересічних громадян, демонструючи нібито свій високий рівень обізнаності. Названий тид комунікування можна схарактеризувати так: «Говорити багато, щоб нічого не

сказати». Як правило, названа методика має на меті обмежити громадянам доступ до правдивої інформації. Варто також наголосити, що ораторська вправність, стилістична маркованість певних лексичних і фразеологічних одиниць, паралінгвальні засоби, зокрема жести, міміка, вираз очей, відіграють у названих процесах також важливу роль, оскільки керують людською увагою, відволікають від сприйняття й аналізу інформації. Таким чином, зомбуючи громадян, політики втілюють у життя так званий «політичний театр».

Варто усвідомлювати, що політична мова є продуктом певного суспільного утворення, тобто продукується в ньому, має підтримку та є динамічною підсистемою. Проте, на жаль, поки що бракує чіткого визначення мови політики. Як правило, її трактують через поняття «політичний дискурс».

Уважаємо, що головні особливості політичної мови доречно визначити так:

- 1) Надважлива її функція – регулятивна, яка викликає як бажання діяти, розвивати, так і гальмувати відповідний процес.
- 2) Названа лінгвальна підсистема будує має здатність налагоджувати мости між владою та суспільством. Звідси її специфіка: вона повинна бути доступною, але доносити політичну компетентність, знання – тому її ускладнюють професійними термінами.

В аналізованому дискурсі виділяють мову законодавства й мову адміністративно-правової сфери: мову управління, дипломатичного спілкування та перемовин, мову пропаганди й політичного виховання. Названі типи різняться ступенем емоційності й експресивності того, хто говорить. Від наукової та ділової мови вона мови відрізняється передусім об'єктивізмом. У досліджуваній мові важливу роль відіграє спонукальність, гіперболізація, розмовність і наявність спеціальної термінології. Вона також може включати ще декламаторський стиль, лозунговість і дискусійність. Досвідчений політичний діяч підлаштовується й оперує бажаннями людей, ідеалізуючи їх під свою професійну діяльність.

Загальноновизнано, що аналізована мова активно використовує тропеїчні засоби – метафори, метонімії, синекдохи, гіперболи, літоти, порівняння, епітети, що істотно сприяє більшій емоційності й експресивності мовлення політика. Вона дуже концентрована та контрастна. Доведено, що політик формує свій виступ більше на емоційно забарвленій лексиці. Зокрема, варто володіти ораторським мистецтвом і розумітися на психології людини – це те, що потрібно аудиторії. Саме після аналізу названих факторів іде розбір сенсу промови.

Метафору в політичній мові використовують не тільки для зрозумілості та образності, а й для викладу тієї чи іншої події в бажаному для мовця світлі. Метафоризація настільки міцно закріплюється в політичному аспекті, що пересічна людина навіть не помічає її присутності.

Мова та мовні відносини у політичному контексті відіграють суттєву роль, адже на їх основі будується поняття «поле політики». Ю.Габермас трактує його як політичну сферу, простір комунікативних взаємодій і формування громадської думки [68, с. 81].

Отже, політична мова – ефективний інструмент для досягнення професійних політичних цілей. Вона не лише забезпечує створення та передавання потрібної інформації, а й виробляє політичні смисли, пропагує певну ідеологію, має вплив на сприймачів інформації.

1.3. Історія дослідження політичного дискурсу в лінгвістиці

На сьогоднішній день політичний дискурс вивчають щонайменше в трьох основних аспектах. По-перше, у філологічному — як звичайний текст, що підлягає мовному аналізу. По-друге, у соціопсихолінгвістичному — зосереджуючись на виявленні прихованих або явно виражених політичних намірів мовця. По-третє, в індивідуально-герменевтичному — розкриваючи особисті смисли автора чи інтерпретатора дискурсу в конкретних обставинах.

Вважають, що першим, хто запропонував термін «дискурс», був З.Харріс у 1952 році. Він твердив, дискурс – зразок мовленнєвої поведінки, що реалізується в певній соціальній сфері. Відповідно, за його розумінням, компонентами

дискурсу виступають соціальні фактори та когнітивні складники. З.Харріс зазначав, що головними рисами дискурсу є контекстуальність, особистісні характеристики, ситуативність і замкнутість. [87, с. 217]

Головна мета політичного дискурсу полягає в тому, щоб передати своє бачення світу та переконати аудиторію, що позиція мовця є єдино правильною, спонукаючи слухачів довіритися йому. Лінгвісти, які досліджували політичну риторику, неодноразово підкреслювали, що мовець зазвичай орієнтується на події майбутнього, тому вибір лінгвальних засобів має вирішальне значення.

Кожна наукова дисципліна має свої передумови виникнення, які часто тісно пов'язані з історичними подіями. Для політичної лінгвістики (що почала формуватися у 20–50-х роках ХХ століття) таким поштовхом стала Перша світова війна, котра призвела до незліченної кількості смертей, скалічених життів і кардинальних змін людського світосприйняття. Саме в цих нових умовах виникла потреба вивчення політичної комунікації та її взаємозв'язку із суспільно-політичними процесами.

Американський політичний діяч Волтер Ліппманн увів до наукового обігу поняття “процесу встановлення порядку денного” (agenda-setting process), тобто висвітлення у політичній комунікації одних питань і замовчування інших. Зокрема він уперше застосував контент-аналіз як метод для дослідження суспільних уявлень про політичну картину світу.

Варто також згадати й про Гарольда Лассвела – одного з найяскравіших представників політичної лінгвістики, який детально розвинув методіку контент-аналізу та його ефективного застосування до вивчення мови політики. За допомогою контент-аналізу він продемонстрував зв'язок між стилем політичної мови та політичним режимом, під час якого ця мова функціонує.

Наступним важливим етапом у вивченні й аналізі ролі політичної лінгвістики стали події, пов'язані з комуністичним режимом у СРСР і в країнах соціалістичного табору, зокрема йдеться про тоталітаризм. На цей період припадає діяльність, окрім лінгвістів, англійського письменника Джорджа Орвелла й німецького літературознавця Віктора Клемперера, які займалися критичним вивченням

тоталітарного дискурсу. Так, Джордж Орвелл створив у 1948 році роман-антиутопію “1984”, у якому описав «двомислення» й словник «новомови» у державах. На конкретних прикладах він показав способи мовного маніпулювання людською свідомістю з метою завоювання та утримання політичної влади у тоталітарній державі.

Віктор Клемперер ґрунтовно описав «новомову» у книзі «ЛТІ. Записник філолога», яку присвятив комунікативній практиці німецького фашизму (ЛТІ – Мова Третьої Імперії). Зокрема, досліджуючи символіку й метафорику фашистської пропаганди, В. Клемперер показав, як за допомогою мови нацистська ідеологія стала частиною світогляду цілого народу. А згодом німецький філолог ще описав комуністичну новомову і мовний спротив їй у

Польщі, Східній Німеччині, Росії та інших державах соціалістичного табору [1, с.249]

Суттєву роль у дослідженні політичної лінгвістики відіграла французька школа аналізу дискурсу, яка виникла в 60-ті роки 20 століття. (Ж. Дюбуа, М. Пеше, М. Фуко та ін.). У цей період домінував аналіз політичної лексики, метафор, символів і політичної комунікації. Учені концентрувалися на вивченні функцій політичної мови у передвиборних перегонах, парламентських і президентських дебатах тощо.

Вагомий внесок у дослідження політичного дискурсу зробив О.Й.Шейгал. У своїй праці «Семіотика політичного дискурсу» він виокремив основні характеристики дискурсу. Зокрема, ідеться про:

1. Граничність і водночас відсутність чітких структурних обмежень. О.Й.Шейгал пояснив, що дискурс може вміщувати будь-яку кількість і перелік одиниць мовної діяльності: від послідовності двох і більше мовних актів до безлічі мовних подій.

2. Системність, що полягає в дотриманні закономірностей продукування будь-якого дискурсу та його складників регулярними способами мовленнєвої діяльності.

3. Функціональна завершеність і комунікативна визначеність конкретного дискурсу, що слугує основним змісторозподільним критерієм у реальній комунікації [106, с. 16].

Головне завдання політичної лінгвістики полягає у вивченні взаємозв'язків між мовою, мисленням, суб'єктами політичної діяльності та політичним станом суспільства, що створює основу для розробки стратегій і тактик у політичній сфері.

Аналізуючи досвід закордонних дослідників, можна відзначити, що українські лінгвісти зосереджуються на загальному вивченні політичної лінгвістики, формулюванні її теоретичних засад, студіюванні термінології, змін у політичній лексиці, фразеології, стилістиці тощо.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи проаналізовано теоретичні основи дослідження політичного дискурсу та його мовні особливості. Доведено, що політичний дискурс є багатограним мовно-комунікативним явищем, яке має чітко визначену соціокультурну орієнтацію та прагматичну семантику, виражену через вербальні й невербальні засоби.

Розглянуто коротку історію виникнення й розвитку політичного дискурсу, зокрема детально проаналізовано його структурні особливості, мету існування як явища та його використання. Після ретельного вивчення зібраного матеріалу та мовлення політичного дискурсу, ми з'ясували, що основною метою є боротьба за владу через формування громадської думки. Для цього політичні лідери використовують текст як ключовий елемент успішної промови.

Отже, узагальнивши теоретичний, історичний і мовний аналіз політичного дискурсу, можна зробити висновок, що він є потужним інструментом у руках досвідчених політиків для створення промов, гасел і, загалом, для побудови своєї політичної кар'єри. Тому це явище вимагає подальшого спостереження та фіксації змін у сфері його розповсюдження, оскільки політичний дискурс нині невід'ємний і важливий складник сучасного глобалізованого інформаційного суспільства.

РОЗДІЛ II. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ

2.1 Загальні зауваги про мовлення політичних діячів

Мовлення політика – складний процес, який має на меті представити актуальну інформацію, утримати увагу аудиторії та заручитися підтримкою громадськості. [21, с.29] Політичне життя нашої країни характеризується динамічністю й мінливістю, що безпосередньо впливає на комунікаційну діяльність політичних діячів, їхній імідж і рівень впізнаваності. У цьому контексті політична риторика має відповідати запитам і очікуванням сучасного суспільства.

Важливою рисою політичних промов є використання лексичних засобів, які дозволяють здійснювати маніпулятивний вплив на свідомість аудиторії та проводити агітацію. Ці мовні інструменти можуть застосовуватися на різних рівнях лінгвальної системи – лексичному, фразеологічному, синтаксичному, стилістичному тощо. Основною метою таких виступів зазвичай є привернення уваги слухачів, зміцнення підтримки або здобуття довіри населення. Логічно побудована, змістовна промова може не лише підсилити вже наявний авторитет політика, а й залучити нових прихильників.

Слово, як і раніше, відіграє визначальну роль у формуванні громадської думки та впливі на свідомість людей, особливо тоді, коли воно підкріплене аргументами. Проте іноді правдивість цих аргументів не є головною умовою: політики часто озвучують те, що хоче почути аудиторія. Для досягнення своїх цілей вони використовують словесну імплікацію, яка включає ідеологічне забарвлення, оцінку, семантичну багатозначність і прагматичні прийоми.

Завдяки лексичним, морфологічним, фразеологічним і синтаксичним засобам кожен політик формує власний стиль мовлення, який робить його впізнаваним і вирізняє серед інших кандидатів. Саме через стиль промов і гасел політичні лідери досягають ідентифікації у свідомості аудиторії.

Нікішина Т.І. у своїй праці «Особливості політичної мови як варіанта мовлення, орієнтованого на сферу політики» підкреслює, що застосування мовних засобів у політичному дискурсі сприяє підвищенню авторитету політика. Це допомагає не лише привернути увагу слухачів, а й здобути їхню підтримку. Зокрема, філолог акцентує увагу на використанні таких мовних прийомів, як:

1) синтез елементів наукового, офіційно-ділового, художнього й розмовного стилів у промові;

2) уживання лексики, насиченої суспільно-політичними та соціально-економічними термінами, закликами, гаслами (електорат, багатопартійність, приватизація та ін.);

3) використання багатозначної образної лексики, емоційно-оцінних слів (політична еліта, епохальний вибір та ін.), експресивно сталих словосполучень (інтелектуальний потенціал, одностайний вибір, рекордний рубіж), перифраз (чорне золото – вугілля, легені планети – ліси та ін.);

4) уживання в переносному значенні наукових, спортивних, музичних, військових та інших термінів (орбіти співробітництва, президентський старт і т. ін.);

5) із морфологічних засобів використання іншомовних суфіксів -іст/ист, -атор, -акція та ін. (полеміст, реваншист, провокатор); префіксів псевдо-, нео-, супер-, інтер- та ін. (псевдотеорія, неоколоніалізм, супердержави, інтернаціональний);

6) уживання різних типів питальних, окличних і спонукальних речень, зворотний порядок слів, складних речень ускладненого типу з повторюваними сполучниками);

7) ключове, вирішальне значення мають влучні, афористичні, інтригуювальні заголовки. [73, с. 273]

Зауважимо, що політики під час побудови своїх промов, апелюють не тільки лінгвальними засобами, а й посиляються до національної належності реципієнта, до українця. Важливо розуміти, що мовлення політика повинно

орієнтуватися на характер аудиторії. Промова, побудована без звертання до українськості, не підлаштована під характер народу, – приречена на поразку. Саме у такий спосіб, апелюючи в тексті промови до національних рис характеру українців, більшість політиків будують своє мовлення, виграючи у політперегонах, рейтингах і завойовуючи увагу народу, хоч при цьому, не маючи за спиною значного досвіду та успіхів у своїй діяльності.

Так, використання національно маркованої лексики в політичному мовленні – один із найголовніших засобів побудови успішного виступу. Варто зазначити, що в політичному мовленні активно застосовують гендерні маркери, які сприяють досягненню рівності в комунікації з аудиторією та досягненню об'єднання з нею.

Деренчук Н.В. вважає, що феноменом кожного політичного лідера є його мовна особистість, що виступає ключовим важелем у процесі комунікації. Дослідниця зазначає, що «мовна поведінка мовної особистості політика як суб'єкта політичного дискурсу є, з одного боку, унікальним досвідом усього його життя, індивідуальним набором мовних властивостей, з іншого боку, мовна особистість політика як синкретичний феномен є ускладненим інституціональним компонентом як інституціональна мовна особистість, яка здійснює свою дискурсивну діяльність у політичному (інституціональному) дискурсі» [21, с. 30].

Сучасні політичні тексти відрізняються від публікацій попередньої епохи меншою декларативністю. Вони характеризуються використанням слів, що є більш «живими», тобто роблять політичного діяча вихідцем із народу, «своєю людиною». Зокрема йдеться про вживання колоквіалізмів, етнографізмів, окремих соціолектизмів і застарілих лексем, маркованих слів, вигуків і емоційно заряджених мовних одиниць. Річ у тім, що сучасна політика, відповідно і політичне мовлення, не може існувати без історичного бекграунду.

Сучасні політики дедалі частіше звертаються до культурного коду українців у своїх виступах, щоб привернути увагу аудиторії та, у певних

випадках, відвернути її від недоліків у власній діяльності чи невиконаних обіцянок. Особливе місце в їхньому мовленні займає апеляція до національної історичної пам'яті, яка охоплює традиції, героїчні події, досягнення та видатних постатей. Такий підхід створює унікальний контекст, що дозволяє максимально розкрити задумане послання.

2.2. Лексика в політичному мовленні А.Єрмака

Андрій Борисович Єрмак – чинний керівник Офісу Президента України. Він обіймає посаду з лаконічною назвою «помічник президента». Проте в ЗМІ також його називають «ключовою людиною на російському та американському напрямку», «повіреним» ОП із міжнародних справ» і «головним перемовником В.Зеленського».

Попри важливу державну посаду, А. Єрмак залишається маловідомим для широкої аудиторії. Він нечасто з'являється на телеекранах і уникає публічної уваги. Його діяльність більше зосереджена на роботі за лаштунками політичного процесу, ніж на участі в медійному просторі. А.Єрмак не прагне бути постійним гостем телешоу, об'єктом мемів чи регулярних інтерв'ю. Його імідж – це образ стриманого, освіченого політика, який послідовно закріпив свої позиції в українському політичному середовищі. Його манера поведінки тотожна з особливостями мовлення та словниковим і фразеологічним запасом.

Характерно, що Андрій Єрмак віддає перевагу використанню політичної лексики, доповнюючи її елементами книжної та розмовної мови. Його мовлення вирізняється сучасністю й динамічністю, проте водночас містить значну кількість термінів. На нашу думку, стиль спілкування А. Єрмака слугує прикладом мовних стандартів сучасних політиків. Він використовує професійну лексику, але подає її в зрозумілій формі, поєднуючи з побутовою мовою, близькою пересічному українцеві. Такий підхід забезпечує доступність його промов і сприяє кращому сприйняттю аудиторією. Ця комунікативна стратегія дозволяє створити образ політика, близького до народу, який не лише володіє темою, а й прагне викладати її зрозуміло та актуально.

Опрацьований нами матеріал засвідчив, що А. Єрмак у своєму мовленні використовує переважно професіоналізми, а також значний корпус питомих українських слів, почасти неологізми. Вважаємо, що вживання запозичених слів у мові політика – це абсолютно нормальне явище. Світ змінюється, зокрема глобалізація, інформатизація й комп'ютеризація істотно впливають на людство, тому ми маємо поповнювати й збагачувати свій словниковий і фразеологічний запас, а політичні діячі – не виняток. Однак тут потрібно мати відчуття міри, а тому не варто засмічувати своє мовлення етранжизмами, адже українська мова багата на свої аналоги тих чи тих слів і фразем.

Відзначаємо, що вигуки та емоційно заряджені лексеми у мовленні А.Єрмака не є частими, а якщо конкретніше – він майже не вживає їх. Андрій Єрмак використовує інверсію слів і тропи, що надає його мовленню унікального стилю, здатного зацікавити аудиторію. Тропи у його висловлюваннях сприяють кращому оцінюванню осіб, явищ, процесів, дій і станів (залежно від ситуації – позитивно чи негативно) або активізувати звернення.

Проаналізувавши мовлення А.Єрмака, можна зробити висновок, що політик використовує чергування простих речень, що складаються з одного-двох слів, із довгими. Він активно вживає розповідні, умовні, спонукальні, неповні та питальні конструкції. Крім того, у висловлюваннях політика часто зустрічаємо повтори, аббревіатури та універби, що додає його комунікації динамічності та сучасності.

Оскільки мовлення А.Єрмака будується в суто політичній сфері, тобто більше в офіційно-діловому й публіцистичному стилях, його лексика наповнена певною кількістю тематично зумовлених термінів, які позначають найактуальніші політичні, суспільні, економічні, фінансові, культурологічні та ін. поняття. У лінгвальному арсеналі Андрія Борисовича засвідчено чимало клішованих одиниць етикетного або офіційно-ділового характеру; стилістичні фігури різних типів, риторичні прийоми; особливий синтаксис: використання розповідних речень різної довжини, чергування довгих і коротких сегментів,

неповні речення, спонукальні, умовні та питальні речення. На нашу думку, саме ці мовні засоби допомагають робити його мовлення переконливим і впливовим. Тому згодні з твердженням Деренчук Н.В., яка зауважила, що «вміння поєднати широкий спектр стилістичних фігур і тропів для переконливого звучання й демонстрації високого рівня риторики – важливий складник мовлення українських політиків. Концепція індивідуального стилю політика виникає з семіотичних форм вираження, здебільшого словесних, які створюють ефект унікальності, водночас пристосовуючись до соціальної ідентичності» [21, с.54].

2.2.1. Види загальноновживаних слів

Публічне політичне мовлення – особливий вид маніпуляції суспільною думкою, створений практичними цілями адресанта. [87, с. 216] З огляду на це, дослідники обґрунтовують специфіку використання різноманітної лексики в промовах політичних діячів, зокрема загальноновживаних слів.

Загальноновживана лексика охоплює слова, які використовують усі носії мови, незалежно від діалектних чи професійних відмінностей. Вона є основою для будь-якого стилю й дискурсу, оскільки присутня у всіх формах літературного, писемного та усного мовлення. Така лексика створює процес, у якому у відповідні відношення вступають різноманітні елементи словникового складу мови. Тому названі одиниці, зазвичай, покладено в основу політичних текстів, зокрема й публічних промов.

Загальновизнано, що до складу загальноновживаної лексики належать слова, які вживають усі носії мови. Вони становлять її ядро, активний словник.

Це одиниці, які позначають:

- 1) предмети побуту (двері, чоботи, сорочка, стілець, відро);
- 2) процеси трудової діяльності (писати, працювати, вчити);
- 3) явища природи (дощ, сніг, вітер);
- 4) назви людей, тварин і рослин (батько, син, орел, окунь, калина);
- 5) номінації якостей, кольорів, смаків (сумний, блакитний, солоний);
- 6) назви почуттів (смуток, щастя, самотність);

- 7) назви ваги, розміру (легкий, важкий, малий, великий);
- 8) військові поняття (воїн, ракета, боєприпас, бій);
- 9) поняття культури (пісня, вірш, наспів);
- 10) суспільно-політичні поняття (держава, гімн, активіст, влада, уряд, закон, пропаганда, вибори, цензура);
- 11) числа (три, сім, двадцять, п'ятдесят, сімдесят);
- 12) службові слова й вигукки (від, при для, би, аж не, отакої, годі).

Серед загальноновживаної лексики виокремлюють і менші за складом групи: суспільно-політичну лексику, книжну, розмовну тощо. Хоч не всі члени мовного колективу користуються словами зі згрубілим відтінком (реготати, плентатися, теревенити, брехати), із відтінком книжності (поетка, возвеличити, амбіції, ефективність, імідж, ратифікація, реконструкція), однак такі лексичні одиниці належать до загальнонародних, бо зрозумілі й відомі більшості носіїв мови [66, с. 92].

У політичному мовленні Андрія Єрмака переважає загальноновживана лексика, доповнена маркованими, термінологічними та розмовними елементами. Політик прагне говорити зрозуміло й доступно, водночас враховуючи суспільно-політичний і науковий контексти своїх висловлювань. А.Єрмак демонструє баланс між відповідністю мовленнєвому контексту та поведінкою, як і належить його високій державній посаді. Зміст промов політика відображає його характер: стриманість, чіткість, впевненість і стійкість.

Наразі у мовленні А.Єрмака помітно домінують загальноновживані слова, пов'язані з військовою та воєнною тематикою. Це є природним і очікуваним, враховуючи стан війни, в якому перебуває Україна практично з 2014 року. Його лексика відповідає актуальним мілітарним темам і викликам. Слова, пов'язані з військовим контекстом, часто трапляються як у розмовних висловлюваннях, так і в письмових повідомленнях політика. У своїх виступах А.Єрмак зосереджується на обговоренні актуальних питань, пов'язаних із війною та військовими викликами України. Фокусними темами цього обговорення на тлі

політичного дискурсу є економічний стан держави, її зовнішня та внутрішня політика, питання постачання зброї та боротьба з країною-агресоркою на політичному й інформаційному фронтах, зокрема місце РФ на безпековій і цивілізаційній арені світу. Так, поточна ситуація в державі зумовлює використання значного прошарку військової термінології, що зустрічається у політичних промовах і повідомленнях А.Єрмака. До неї належать усі слова та словосполучення, що означають військові поняття, що пов'язані зі збройними силами, військовою справою, війною: ворог, зброя, амуніція, АТО, ДРГ, тероборона, боєприпаси, дрони, ракети, переговори мілітарний, боротьба з тероризмом, безпека, армія, бомби, бій, боєзйткнення та ін. Пор. у контексті: Щоб виграти цю війну, нам потрібна додаткова зброя, важка техніка, боєприпаси. Наша співпраця з нашими союзниками продовжується, і все, що я можу наразі сказати, це те, що ми почали отримувати важку техніку. [<https://t.me/ermaka2022/1913>]; Переговори про сталий мир розпочнуться лише тоді, коли у ворога не стане ресурсів продовжувати війну [<https://www.ukrinform>]; Дрони та ракети, постійні атаки України. Росія нарощує інтенсивність атак і показово не хоче припиняти вогонь, не хоче миру. Хоче вбивати українців, наших дітей. [<https://www.ukrinform>]; Ми повинні скласти мапу наших потреб і наше бачення того, якою має бути наша армія сьогодні та в майбутньому, після перемоги. [<https://www.president.gov.ua/>].

Пояснюючи ті чи ті соціально-політичні процеси в Україні та в зарубіжжі, А.Єрмак спирається на використання загальноживаної лексики, котра позначає суспільно-політичні поняття: український народ, етнос, мирний план, Верховний головнокомандувач, конгрес, делегація, перемовини, саміт та ін. Порівняймо у контексті: Сто сорок три країни проголосували за резолюцію проти анексії українських територій. Ніяких компромісів із президентом Росії, з цією владою щодо незалежності територіальної цілісності суверенітету України – не буде. Не буде Мінськ-2, Нормандських домовленостей тощо). [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

Проведений нами аналіз виступів, звернень, інтерв'ю керівника Офісу Президента України Андрія Єрмака дає змогу виділити в його політичному дискурсі чотири комунікативні стратегії: інформативну, оцінно-впливову, регулятивно-спонукальну та конвенційну, у яких він активно використовує загальновживану лексику.

Інформативна стратегія найчастіше виконується через сукупність мовленнєвих дій, націлених на повідомлення. Пор. у контексті: Найголовніше завдання – покарати усіх російських окупантів, які причетні до воєнних злочинів в Україні. Наші Збройні Сили виконують його блискуче. Вони реалізують контрнаступи... [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

У цьому прикладі політик використовує загальновживану лексику на позначення суспільно-політичних, військових понять і реалій, та процесів трудової діяльності.

Оцінно-впливова стратегія реалізовується у мовленнєвих діях, спрямованих на виконання впливу на співрозмовника, через вербалізацію оцінних суджень і емоцій: Так, дійсно, доводиться комунікувати з країнами, які не є друзями для нашої держави. Але, повірте, Президент Зеленський ніколи не вирішить питання таким чином, щоб загарбники отримали додатко-ві кошти для фінансування військової машини.

[www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

Комунікативна стратегія, виражена через вимоги та прохання, спонукання до дій, синтаксично оформлені через риторичні питання, неповні речення. Наприклад у контексті: Як і будь-який народ, ми маємо на це право.

Право на життя. Право на щоденну радість та щасливе дитинство наших дітей. Вірте у ЗСУ та допомагайте їм [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about]. Також варто зауважити, що в наведеному уривку політик майстерно використав повтор слова "право", тобто тавтологію зі стилістичною метою – для підкреслення, акцентування важливості цього поняття.

Подані вище два уривки з мовлення А.Єрмака під час інтерв'ю демонструють використання ним загальноновживаної лексики, яка позначає суспільно-політичні поняття (президент, народ, фінансування), назви почуттів (радість, щасливе та процеси певної діяльності (комунікувати, отримали, допомагайте).

Конвенційна стратегія у мовленні А.Єрмака виражена у виконанні завдань державного рівня та представленні результатів народові. Пор. у контексті: Дорогі друзі! У сучасному світі найкращою гарантією безпеки є п'ята стаття Вашингтонського договору НАТО. Тому прагнення України вступити до Альянсу залишаються незмінними. Завтра буде 270-й день повномасштабної військової агресії Росії проти України. 270-й день боротьби за майбутнє. Однак уже давно очевидно: план Кремля провалився. Росія вже не переможе в цій війні. Але цього замало [www.president.gov.ua/news/all].

У поданому прикладі мовлення А.Єрмак використав загальноновживані слова на позначення чисел (п'ята), суспільно-політичних понять (НАТО, вашингтонського договору, Альянс, стаття) та військових лексем (повномасштабної військової агресії, війні).

Зокрема, ретельно проаналізувавши мовлення А.Єрмака на прикладі його висловлень інтерв'ю, промов та звертань, серед загальноновживаної політиком лексики можемо також виділити такі групи:

1) Слова з конкретним значенням: день, дружба, підтримка, полон, бесіда, територія, дитина, машина, вдома та ін. Пор. у контексті: Наша дружба та підтримка США – двопалатна, однак вона є дуже потужною, і, я вважаю, залишиться такою й надалі. Сьогодні бесіда Зеленського та Трампа – це частина історії. Президенти під час зустрічі обговорювали досить важливі питання. На зустрічі щодо Прав Людини ми були на одній панелі з Мар'яною Мамоною, звільненою з полону захисницею, яка та народила, Слава Богу, здорову дитину вже будучи вдома [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

2) Лексеми з абстрактним значенням переважно книжного характеру: ясність, гордість, мир, свято, перспектива, розум, сучасний, майбутній, президент та багато ін. Пор. у контексті: Ми маємо відчуття гордості за свою країну та відчуття того, що сучасна Україна має дуже потужні перспективи. Доповню ще минуле питання: ненормально ставлюсь тільки до образ, які отримує Президент. [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about]

3) Власне книжні: звитяга, звитяжний, сучасність, предтеча, єдиний та ін. Пор. у контексті: Обмін Медведчука вирішувався на рівні розвідки. Передумовою його обміну на азовців стали довгі перемовини, які є єдиним каналом спілкування [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

4) Відроджені одиниці, які активізувалися в функціонуванні: виш, вишівець, справочинець, наразі, рештка, реченець: Пор. у контексті: Наразі рештки російської пропаганди в Україні стараються себе активно проявляти. [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

5) Економічна лексика: кошти, економіка, фінанси, кредити, плата, позика, конфіскація, активи, транш, оренда, Лендліз тощо. До речі, варто зауважити, що останнє слово нині актуалізоване, але з дещо модифікованою семантикою. Пор. у контексті: Лендліз – не безплатна допомога. Треба ще не забувати про економіку. Сьогодні одинадцятий місяць війни, але економіка працює, держава сплачує пенсії та заробітні плати

[www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about]; Ми звертаємось до наших партнерів внести зміни до національного законодавства, щоб зробити можливою таку конфіскацію та передачу активів до Фонду.

[www.president.gov.ua/news/all].

Звичайно, у мовленні А.Єрмака використано значно більше інших ви-дів загальноновживаної лексики, однак нині вона найчастіше обмежується військовою та суспільно-політичною тематикою. Таке однотипне вживання слів за значенням зумовлене повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Керівник

ОП, або як його ще називають менеджер президента, стикається нині з розв'язанням численних питань стосовно війни.

2.2.2. Термінна лексика

Нині суспільство приділяє значну увагу мовленню політиків, адже саме через використання лінгвальних засобів формується або, навпаки, підривається їхній авторитет. Політична комунікація вимагає високого рівня майстерності, а питання вдосконалення мовленнєвої культури політичного діяча розглядається не лише в аспекті його професійної компетентності та освіченості, але й із огляду на вплив, який його виступи мають на суспільство.

Політик має досконало володіти термінологічною лексикою, аби не тільки ефективно функціонувати у своїй сфері, але й доступно пояснювати суспільству сутність державних процесів. Окрім того, він повинен вміло представляти свою країну на міжнародній арені. Термінологія додає політичним промовам аргументованості та наукової ґрунтовності. Однак неправильне використання спеціалізованої лексики може не лише структуровано передавати інформацію, а й відволікати увагу від суті проблеми чи навіть вводити аудиторію в оману. Погодьтеся, політики часто говорять «розумними словами», будують промову нібито змістовно, але за допомогою термінної лексики просто «ллють воду», говорячи про все й ні про що.

У мовленні А. Єрмака термінологічна лексика не відіграє провідної ролі. Політик уникає надмірного вживання спеціалізованих термінів, тому його промови не набувають суто наукового характеру. Він майстерно поєднує термінну лексику із загальноживаними та розмовними словами, що дає змогу керівникові Офісу Президента подавати інформацію доступно й зрозуміло, водночас лаконічно й аргументовано.

Українська термінологічна лексика відзначається багатством і різноманіттям. Вона охоплює численні галузеві терміносистеми, що забезпечують кожній сфері діяльності наявність специфічних спеціалізованих

слів. З. Мацюк і Н. Станкевич у праці “Українська мова професійного спілкування” в складі термінологічної лексики виокремлюють такі її види, як:

- 1) суспільно-політичну (багатопартійність, заробітчанин, соціальний рух);
- 2) науково-технічну (атом, ходовий гвинт, класифікація);
- 3) природничу (атмосфера, затемнення, торнадо)
- 4) адміністративно-ділову (прем’єр-міністр, протокол, заява).

Кожна з них має свої підсистеми:

- 1) політичну (фракція, тоталітаризм, уряд);
- 2) юридичну (суддя, санкції, закон); 3) фінансову (гроші, депозит, банк);
- 4) військову (майор, контрнаступ, зброя);
- 5) філософську (еклектика, альтруїзм, існування);
- 6) біологічну (судина, запліднення, орган);
- 7) математичну (трикутник, додавання, ромб);
- 8) спортивну (медаль, пенальті, буліт);
- 9) музичну (дует, акапела, аранжування) тощо [63, с. 132-133].

Проведений нами аналіз мовлення А. Єрмака дозволяє дійти висновку, що політик переважно використовує лексику суспільно-політичного та адміністративного характеру. Саме такі мовні засоби найбільше відповідають його посаді в державній ієрархії та виконуваним функціональним обов’язкам.

Пор. у контексті: Ми чули дуже сильну й принципову заяву прем’єр-міністра на саміті G19 на Балі щодо підтримки нашої формули миру та саміту миру. Українці за це надзвичайно вдячні, Президент Володимир Зеленський надзвичайно вдячний; [www.president.gov.ua/news/all]; Сьогодні членство в НАТО і ЄС – це наші цілі. І вимоги до вступу є нашою дорожньою картою для реформ, які ми робимо щодня [www.president.gov.ua/news/all]; Сьогодні принципова консолідована позиція наших європейських партнерів, міжнародних партнерів, Сполучених Штатів дійсно може дати результат

[www.president.gov.ua/news/all]; У «мирному плані» Зеленського прописано: ми маємо відновити територіальну цілісність України

[www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

Варто зазначити, що нині в політичному мовленні А.Єрмака переважає, а інколи і повністю фігурує, підсистема термінної військової лексики. Це закономірно й очевидно, адже країна перебуває в стані війни, тому ключова увага особи такої високої державної посади зосереджена саме на цій те-мі. Пор. у контексті: Наша головна мета - деокупувати всю територію України [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about]; Форпост цієї війни – Україна. І саме сьогодні українці гинуть за свій європейський вибір, за свій демократичний вибір, і ми не повинні на жодну хвилину забувати про це. [www.president.gov.ua/news/all].

Проаналізувавши детально вживану термінну лексику політика, можемо зробити висновок, що, окрім військової, серед неї також активно використовується політиком і юридична.

Пор.у контексті: Якщо ми говоримо про Путіна – ми говоримо про трибунал [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about]; Я впевнений, що мета в нас усіх одна – це прозора, чесна, справедлива судова система, яку ми хочемо побудувати в нашій країні. Ми розуміємо, що іноді – це процес, іноді неможливо зробити швидше, ніж це є в межах чинного законодавства, але максимально стислі строки проведення судової реформи є пріоритетом для Президента [www.president.gov.ua/news/all]; Будь-яка людина сьогодні повинна нести відповідальність. Нікому не дозволено порушувати закон; [www.president.gov.ua/news/all]; Потрібно запровадити санкції щодо виробників обладнання для видобутку та виробництва золота, які ще не пішли з ринку Росії [www.president.gov.ua/news/all].

Засвідчено також, що А.Єрмак у своєму мовному арсеналі використовує фінансову термінну лексику. Зокрема, найчастіше політик порушує питання економіки та грошей під час виступів на брифінгах, відповідаючи на питання

журналістів або проголошуючи свою заздалегідь підготовлену промову. Пор. у контексті: Для когось сьогодні наша перемога – це провал, а хтось вважає, що із війни потрібно щось взяти як політичний дивіденд; Президент пішов у політику для того, щоб змінити країну. А один із головних напрямків, з якого, на його думку, починаються зміни – боротьба з корупцією [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

На підставі проведеного аналізу можемо зробити висновок, що в мовленні А. Єрмака саме під час інтерв'ю домінує військова термінологія, яка переважає над іншими видами спеціальної лексики. Використання слів, пов'язаних із війною, відображає актуальність ситуації та відповідає завданням, які виконує керівник Офісу Президента. Це свідчить про те, що політик значною мірою зосереджений на вирішенні питань, пов'язаних із воєнними викликами.

Отже, термінологічна лексика включає не лише спеціалізовані слова в традиційному розумінні, а й позначення понять, що належать до конкретної професійної сфери та функціонують у відповідному мовному середовищі. У сучасних реаліях термінна лексика, уживана А. Єрмаком, здебільшого стосується військової та суспільно-політичної тематики. Це пояснюється тим, що війна, внутрішні й зовнішні державні процеси та суспільство перебувають у центрі щоденних подій як в Україні, так і у світі.

2.2.3. Маркована лексика

Під час аналізу мовлення А.Єрмака у попередніх розділах ми вже зазначили, що у лексиконі політика переважають загальноновживана та розмовна слова. Термінологічна лексика трапляється рідше, однак політик все-таки звертається до неї, оскільки такі слова допомагають краще пояснити аудиторії специфіку державних процесів і геополітичних подій.

Мовлення А. Єрмака вирізняється доступністю та позбавлене науково-го відтінку, що часто притаманно іншим політикам. Щоб зробити свою комунікацію сучаснішою й зрозумілішою для широкої аудиторії, а також

підкреслити образ людини, близької до народу, А.Єрмак збагачує своє висловлювання маркованою лексикою.

Маркована лексика – стилістично забарвлені слова, які несуть будь-яку супровідну, додаткову інформацію (до лексичного й граматичного значення) про сфери вживання, часову віднесеність, емоційно-експресивне забарвлення або функціонально-стильове використання лексичних одиниць [35, с. 9].

Тобто, маркованою лексикою вважаються саме ті слова, що стали типовими тільки або в основному для одного окремого стилю. До прикладу, слово вода належить до немаркованої лексики, оскільки вживається в усіх стилях і формах мови. Натомість похідні від вода лексеми водиця, водичка, водиченька – маркована одиниці, адже вони типові переважно для художньо-літературного і для розмовно-побутового, але емоційно забарвленого мовлення [31, с. 35].

Серед маркованої лексики можна виділити такі підрозділи, як:

- 1) Науково-термінологічна (психологія, риторика, філологія);
- 2) Офіційно-ділова (алібі, комюніке, декларація);
- 3) Професійно-виробнича (спецназ (загін спеціального призначення), вінірування (сучасна методика естетичних реставрацій зубів), анкерок (посудина для зберігання на судні питної води);
- 4) Емоційно-експресивна. Її поділяють ще на кілька підвидів: а) книжна піднесена лексика: (звитяжний, бентежити, воїн);
б) поетизми: (карії очі, голубонька, блакить);
в) розмовно-просторічна лексика: (добряк, катюша (реактивний міномет ча-сів Другої світової війни), лахміття, кіло, хитрющий, морока.
г) вульгаризми: (харя, стерво, хамло, негідник, потвора, паскудний) [35, с.9].

Проведений аналіз мовлення А.Єрмака засвідчив, що маркована лексика не є основою його висловлювань. Проте політик доволі часто звертається до неї, використовуючи як засіб для емоційного підсилення своїх промов і звернень.

Застосовуючи марковану лексику, керівник Офісу Президента робить своє мовлення сучаснішим і зрозумілішим для аудиторії, що створює образ людини, близької до народу.

У лексичному арсеналі А. Єрмака серед маркованої лексики переважають офіційно-ділові вирази. Це цілком закономірно, адже його професійна діяльність пов'язана переважно з вирішенням державних і адміністративних питань. Тому, звітуючи про результати роботи, він використовує відповідну лексику, що відповідає контексту його діяльності.

Пор.у контексті: Україна разом із найближчими союзниками розпочала розробку спільної декларації про український повітряний щит [www.president.gov.ua/news/all]; Допомога Україні в захисті, виживанні та здобутті перемоги є інвестицією в безпечніше майбутнє для всього світу [www.president.gov.ua/news/all]; Наївний шантаж погрозами і страшилками "референдумів", "мобілізацій" від тих, хто вміє воювати лише з дітьми і мирними людьми... [www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about].

У наведеному вище уривку А.Єрмак, окрім офіційно-ділової лексики, використав також розмовну (страшилки). Подібні слова політик вживає вкрай рідко, адже це не відповідає рівню лексики, дозволену використовувати людям, які мають таку посаду. Усі звернення та промови А.Єрмак будує, здебільшого використовуючи офіційно-ділову лексику в поєднанні з науковотермінологічною.

Однак серед уживаної маркованої лексики у мовленні А.Єрмака також можна виділити книжну, яка все ж таки використовується разом із офіційноділовою. Пор. у контексті: Щирі вітання усім героям, які звитязно боронять суверенітет і територіальну цілісність України, мир та спокій нашого народу! [www.president.gov.ua/news/all]; І якщо воїн перебуває у полоні, то держава 24/7 займається його поверненням й інформує про це його родину [www.president.gov.ua/news/all]; Щоб приховати свою ганьбу, росіяни

влаштовують теракти проти своїх в Севастополі, і скасовують урочистості з нагоди Дня втрати Севастополя. Українська армія – це знак якості;

[www.president.gov.ua/news/all]; У нас ще багато роботи: розвінчання та забуття російських історичних міфів і заяв щодо України та нашого народу; поширення величної української історії та правди про дрібну російську.

[www.president.gov.ua/news/all].

Ретельно дослідивши марковану лексику у мовленні А.Єрмака, можемо зробити висновок, що політик уникає використання вульгаризмів і жаргонізмів у своїх промовах і зверненнях. Основу його комунікації становить офіційно-ділова та розмовна лексика. Водночас у деяких висловлюваннях спостерігається використання книжної піднесеної лексики.

Помітно, що А. Єрмак почав частіше звертатися до книжної піднесеної лексики після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Зокрема, він використовує такі мовні засоби, коли говорить про воїнів, народ і державу, додаючи своїм висловлюванням урочистості та емоційної вагомості.

2.3. Лексичні особливості у мовленні Р.Стефанчука

Відомо, що Руслан Олексійович Стефанчук – чинний голова Верховної Ради України. До початку своєї політичної кар'єри він працював проректором із наукової роботи в Хмельницькому університеті управління і права, а у 2019 році був обраний народним депутатом.

Аналізуючи мовлення спікера Верховної Ради, необхідно враховувати його професійний досвід, адже це дозволяє краще зрозуміти характер використаної ним лексики. Зокрема, наукова діяльність Р. Стефанчука пояснює його здатність чітко формулювати думки, активно використовуючи термінологічну, наукову та загальнонавчальну лексику. У його висловлюваннях переважає літературна мова, що відрізняється від більш розмовного стилю, характерного для багатьох політиків. Вживання слів, притаманних

філологічному середовищу, є прямим відображенням його академічного бекграунду.

На основі детального аналізу промов і звернень Р. Стефанчука можна виокремити такі характерні риси його мовлення:

1. Уживання суспільно-політичної лексики. Така особливість пояснюється тим, що політик обіймає керівну посаду в уряді України. Його мовлення ґрунтується на словах і висловах, що відображають специфіку світових політичних процесів і державного управління. Р.Стефанчук оперує словами на позначення суспільно-політичних понять, на кшталт: свобода, декларація про незалежність, сповідувати ідею рівності, суверенність, війна, боротьба, конституція тощо.

2. Використання технічної термінології. Зазвичай, Руслан Стефанчук, як голова Верховної Ради, займається розв'язанням питань щодо законодавства та політичної системи країни. Тому його мовлення містить специфічну технічну термінологію, яка значно відрізняється від мовлення інших політиків, зокрема тих, хто просто є членами певних партій, об'єднань чи фракцій.

Зокрема, у мовленні Р.Стефанчука можна виділити таку вживану технологічну лексику: електронне голосування, кібербезпека, e-governance (електронне управління державними справами), соціальні мережі та інше.

3. Під час промов і звернень політик робить акцент на питаннях реформ, а тому закономірно використовує відповідну лексику. Через це в його мовленні часто зустрічаємо терміни стосовно реформ, які варто провести або за які необхідно проголосувати під час засідань. До прикладу: декомунізація, приватизація, пенсійна реформа, медична реформа, адміністративна реформа, лібералізація.

4. Р.Стефанчук у своїй діяльності акцентує увагу на розширенні та зміцненні демократії в країні, а також на розвитку громадянського суспільства, що знаходить відображення у специфічній лексиці його мовлення. Зокрема, це проявляється у вживанні термінів, пов'язаних із цією темою, гасел,

фразеологізмів та інших мовних засобів. Наприклад, такі поняття, як участь громадськості, права громадян, захист свобод та інші.

5. Використання аргументованих доказів і прикладів. Голова Верховної Ради України часто використовує в своєму мовленні переконливі аргументи та приклади, що допомагають підтримати й підтвердити його думки та ідеї. Він звертається до статистичних даних, наукових досліджень, звітів та інших джерел. Пор. у контексті: Мені особливо приємно відмітити, що, за даними Eurobarometer, 77% мальтійців погоджуються з приєднанням України до ЄС...Дуже сподіваюсь, що майбутнє засідання Європейської ради в червні 2022 року буде вирішальним для прийняття політичного рішення щодо надання України статусу кандидата в ЄС. Спраглість. [www.rada.gov.ua].

У поданому вище прикладі Р.Стефанчук навів статистику на позначення підтримки мальтійського парламенту щодо територіальної цілісності, суверенітету України та солідарність у боротьбі з російською агресією.

Варто зауважити, що політик використовує адаптовану мову, яка є більш зрозумілою для громадян. Такий підхід сприяє доступнішому поясненню важливих питань, пов'язаних із законодавством і політикою, стосовно країни та її населення. Вибір спрощеного мовлення відрізняє його від інших політиків, які схильні до використання офіційної та складної лексики. На нашу думку, вплив наукової діяльності, якою Р. Стефанчук займався до політичної кар'єри, значною мірою зумовив таку манеру висловлювання. Він чітко формулює свої думки, послуговуючись літературною мовою та синонімічним багатством.

Окрім цього, розмовна манера мовлення, доповнена виразними інтонаціями та жестами, робить виступи спікера Верховної Ради емоційними та переконливими. Аналіз його промов і звернень дозволяє виділити ще одну важливу характеристику – швидкість мовлення. Руслан Стефанчук демонструє високий темп викладу, проте його мовлення залишається чітким і зрозумілим. У ньому немає дефектів, які могли б ускладнити сприйняття інформації. Такий темп дозволяє політикові оперативно відповідати на запитання, що є звичним під

час сесій у Верховній Раді, і водночас вкладатися в часові рамки, визначені для вирішення чи голосування окремих питань. Загалом, мовлення Руслана Стефанчука можна охарактеризувати як живе, емоційне й таке, що відображає актуальні суспільні процеси, явища та тенденції. У його промовах домінує термінологічна й загальноновживана лексика, яка відповідає його посаді та характеру питань, із якими він працює.

2.3.1 Загальноновживані слова

Серед загальноновживаної лексики у мовленні Р.Стефанчука переважають слова на позначення суспільно-політичних, економічних, мілітарних понять і реалій. Зазвичай, саме такі питання порушують під час сесій у Верховній Раді. Для того, щоб винести на порядок денний ту чи ту пропозицію, питання, закон, які потрібно обговорити та ухвалити, у мовленні політика переважає належна загальноновживана лексика: парламент, влада, реформи, законопроекти, перевибори, бюджет, демократія, депутати, розвиток, конституція, війна, воїни, воєнний. Пор. у контексті: Найбільш конституційним та справедливим способом вирішення цього питання могли б стати пере-вибори до парламенту та місцевих органів виконавчої влади. Проте закон про правовий режим воєнного стану забороняє проведення будь-яких виборів під час війни; Перша спроба люстрації в нас уже була – і ми знаємо, що рішення щодо неї Конституційний Суд ще не ухвалив, але Європейський суд з прав людини дуже багато повертає. Тому потрібно прописати все у такий спосіб, щоб, з одного боку, очистити українське суспільство від проросійських партій, а з іншого – забезпечити чистоту закону; Разом з народом України ви продовжували працювати у складних умовах, вершили правосуддя, здійснювали на території України важливу місію – забезпечення справедливості, яка є основним запитом у суспільстві, до якої український народ завжди має [www.rada.gov.ua].

Як бачимо, у поданих вище прикладах із мовлення Р.Стефанчука активно функціонують загальноновживані слова на позначення понять і реалій: а) суспільно-політичних (Європейський суд, Конституційний суд, парламент,

народ, партій); б) військових (війна, воєнний стан) і в) процесів трудової діяльності (прописати, очистити, працювати). Зокрема, засвідчено й лексичні одиниці з конкретним значенням (питання, людини, суспільство).

Детально проаналізувавши мовлення Р.Стефанчука на прикладі його висловлень інтерв'ю, промов і звертань, серед загальноновживаної політиком лексики можемо також виділити такі групи:

1. Одиниці на позначення абстрактних понять, пор. у контексті: Безкорупційна робота суду буде викликати довіру у суспільстві. Честь, довіра, справедливість і право, — чотири точки, на яких має будуватися судова влада і майбутнє України. І я переконаний, що ми цього досягнемо

[www.radiosvoboda.org]. У наведеному прикладі також використані загальноновживані слова, що позначають суспільно-політичні поняття (безкорупційна, суд, право, влада) та процеси трудової діяльності (будуватися).

2. Лексика на позначення понять і реалій економіки. Пор. у контексті: Цьогоріч ми ухвалили бюджет найшвидше за всю історію незалежної України, причому найбільш консолідовано — 295 народних депутатів проголосували за цей бюджет, це майже конституційна біль-шість [www.radiosvoboda.org]; Відтепер дрібним аграріям буде легше отримати кредит у банку [www.rada.gov.ua]; Чек за війну має отримати Путін [www.radiosvoboda.org]; У Президента і Верховної Ради України є бачення щодо підтримки інвесторів. Навіть була ідея створити в Парламенті окремий комітет щодо підтримки інвестицій. Ми прагнемо, щоб з кожним роком Україна ставала більш привабливою для інвесторів [www.rada.gov.ua]; Санкції можуть бути санкціями лише тоді, коли їх неможливо обійти через інші країни або в інших країнах і коли економічний біль від цих санкцій буде відчутним і спричинить припинення [www.rada.gov.ua].

Отже, можемо зробити висновок, що Руслан Стефанчук часто використовує загальноновживану лексику різних видів у своїх промовах і висловлюваннях. Варто зауважити, що загальноновживані слова займають одне з

провідних місць серед лексичних одиниць, уживаних політиком, адже саме вони домінують у мовленні всіх спікерів Верховної Ради України. Водночас Р.Стефанчук вміло поєднує загальноновживану лексику з термінною та маркованою. Політик будує свої речення відповідно до норм літературної мови, що є результатом його тривалої наукової та викладацької діяльності.

2.3.2. Спеціальна лексика

Руслан Стефанчук як голова Верховної Ради активно використовує спеціалізовану лексику стосовно законодавства, певних процедур Верховної Ради та загальної політики. Саме з термінами, що позначають суспільнополітичні поняття, спікер щодня працює. Така лексика не просто переважає в його мовленні, вона є визначальною. Зокрема, він застосовує різноманітну термінологію для точного та коректного опису процедур і роботи Верховної Ради, а також для чіткого та ясного формулювання своїх думок і позицій. Пор. у контексті: Шановні народні депутати! Прошу ознайомитися з порядком денним нашої сесії. Ми розпочинаємо з розгляду законопроектів, які внесені на розгляд Комітету з питань бюджету [www.rada.gov.ua]. У наведеному висловлюванні Р.Стефанчук чітко оперує термінологією на позначення суто політичних понять, зокрема пов'язаної з процедурами Верховної Ради (народні депутати, порядком денним, комітет, вето). Також можна виділити економічну лексику (бюджет).

Шановні колеги! Я хотів би наголосити на важливості забезпечення демократичних процесів під час голосування. Відповідальність за правильне відображення рішень залежить від головуючого, а також від народних депутатів, які голосують [www.rada.gov.ua]. У цьому уривку політик використовує термінологію, яка пов'язана з голосуванням і залежністю правильного відображення рішень від дій головуючого та народних депутатів. Зокрема, Р.Стефанчук використав й загальноновживані слова, на кшталт: хотіти, важливість, колеги, відповідальність.

Шановні друзі! Я хотів би відзначити велике значення правових реформ для нашої країни. Зміна законодавства та вдосконалення правової системи є ключовим елементом розвитку держави [www.rada.gov.ua]. Так, у наведеному вище уривку з промови Руслан Стефанчук вживає термінологію, яка пов'язана з правом і законодавством. Ба більше, проаналізувавши висловлювання, можемо виділити ще використану загальноживану лексику, як-от: друзі, велике, країни, розвиток, держава.

Ретельно аналізуючи промови Р. Стефанчука під час засідань Верховної Ради, можна помітити, що політик активно використовує професіоналізми. Важливо зазначити, що саме ці терміни й вирази вказують на його посаду, адже подібна лексика не є характерною для повсякденних висловлювань інших політиків. Р. Стефанчук використовує ці поняття під час сесій, спілкуючись із народними депутатами, які розглядають і голосують за різні законопроекти.

Пор. у контексті: Парламент має право на проведення парламентського контролю за діяльністю виконавчої влади; Розгляд законопроектів відбувається відповідно до Парламентського регламенту [www.rada.gov.ua]; Законопроекти, що стосуються змін до Конституції України, розглядаються відповідно до особливостей Конституційного процесу [www.rada.gov.ua]; Законодавча ініціатива є важливим інструментом роботи парламенту; Законодавчий процес є важливою складовою роботи парламенту [www.rada.gov.ua]; Конституційна судова практика є важливим джерелом розуміння норм Конституції України. [www.rada.gov.ua].

Отже, лексика Руслана Стефанчука є досить різноманітною, однак обмежена в основному політичною сферою. У цьому розділі ми розглянули термінологію та професіоналізми, які політик вживає під час засідань із народними депутатами у Верховній Раді. Зроблено акцент на його мовленні саме в контексті сесій, оскільки у телевізійних інтерв'ю така лексика зустрічається рідше. З цього можна зробити висновок, що під час роботи в сесійній залі Руслан Стефанчук часто використовує спеціалізовану лексику стосовно політики,

законодавства та державного управління, що свідчить про його ґрунтовні знання та професіоналізм у цих галузях. Зокрема, він володіє вмінням чітко структурувати своє мовлення, яке включає вступ, основну частину та висновки. Його промови мають ясну логічну послідовність і переконливу аргументацію.

2.3.3. Стилiстично забарвлені одиниці

Стилiстично забарвлені слова є досить поширеними у мовленні сучасних політиків і, у деяких випадках, можуть становити основу їхнього лексикону. Однак це не стосується мовлення Руслана Стефанчука. Як голова Верховної Ради він будує свої промови, висловлювання та звернення, здебільшого використовуючи загальнонавживану лексику, терміни та професіоналізми, що відповідають специфіці його посади. Під час сесій, спілкуючись із народними депутатами, Руслан Стефанчук не використовує розмовну чи іншу некодифіковану лексику, оскільки вона не відповідає характеру питань і проблем, які розглядають на засіданнях. Для пояснення політичних процесів необхідна спеціалізована термінологія, якою політик активно оперує. Однак, аналізуючи його виступи, можна відзначити, що інколи він вдається й до стилістично забарвлених одиниць. Пор. у контексті: Єдине, що об'єднує нас – це Україна. І це те, чого ми повинні прагнути, це те, що повинно бути нашою метою, нашим завданням [www.pravda.com.ua]. У наведеному прикладі слова єдине та прагнути мають позитивне стилістичне забарвлення, оскільки вони вказують на активну позицію в досягненні спільної мети для депутатів чи народу України.

Розглянемо ще один контекст. Сьогодні у нас є така можливість - зробити перевірку на те, чи справді ми готові створити незалежну, прозору, демократичну владу [www.rada.gov.ua]. У цьому уривку слова незалежну, прозору та демократичну містять позитивне стилістичне забарвлення, адже демонструють бажання спікера мати ідеальну форму влади.

Проаналізуємо таку ілюстрацію: Держава повинна бути ефективною, реформаторською, відкритою і прозорою. І лише тоді, коли вона буде такою, вона зможе забезпечити гідні умови життя для кожного громадянина

[www.rada.gov.ua]. У наведеному прикладі прикметники ефективною, реформаторською, відкритою та прозорою мають позитивне стилістичне забарвлення, оскільки вказують на ідеальні характеристики держави.

У мовленні Р.Стефанчука також спостерігається використання неологізмів, зокрема новотворів і слів, що вживаються в нетрадиційному значенні та можуть бути незвичними для загальновживаної або кодифікованої мови. До прикладу: антифейк – слово, яким послуговуються для надання відповіді про неправдиву інформацію, фейки; постправа – це явище, коли люди від-дають перевагу емоціям і особистим переконанням над фактами та об’єктивними даними під час ухвалення рішень, зокрема політичних; суперпризначення – слово, що використовується для позначення високої кваліфікації та досягнень у певній сфері; деолігархізація – термін-неологізм, що означає боротьбу з впливом олігархів на економіку та політику країни. Він часто вживається в мовленні українських політиків, особливо Р.Стефанчука, під час сесій у Верховній Раді України.

Ретельно прослухавши виступи Р.Стефанчука, вважаємо, що варто виділити ще кілька стилістично забарвлених слів, які політик, до речі, доволі часто вживає у своєму мовленні. Ідеться про такі слова, як:

1. відповідальність – ця лексична одиниця має позитивне стилістичне забарвлення, оскільки воно вказує на серйозний підхід до виконання своїх обов’язків. Пор. у контексті: Ми маємо напрацювати механізм щодо притягнення до відповідальності посадової особи, відповідно і юридичної особи для очищення сфери господарювання від проявів корупції [www.rada.gov.ua].

2. взаємодія – це слово має певне стилістичне забарвлення, оскільки воно вказує на взаємодію між різними сторонами або групами. Пор. у контексті: Гарантую повну та всебічну підтримку активізації взаємодії з Європейським Парламентом та представницькими структурами ЄС [www.rada.gov.ua];

3. ефективний – ця книжна лексична одиниця має позитивне стилістичне забарвлення, оскільки вона вказує на досягнення певного результату з мінімальними зусиллями. Напр. у контексті: Саме від ефективної роботи судових інституцій багато у чому залежатиме розвиток нашої держави у найближчому майбутньому [www.rada.gov.ua].

4. інтеграція – це слово має певне контекстуальне стилістичне забарвлення, оскільки воно вказує на об'єднання різних елементів в єдину систему або структуру. Пор. у контексті: Ми не просто чекаємо перемовин про подальше повноцінне членство в ЄС, ми готові здійснювати всі необхідні реформи для цього та активно працюємо над поглибленням інтеграції України в ЄС [www.rada.gov.ua].

5. розвиток держави – словосполучення має позитивне стилістичне забарвлення, оскільки воно вказує на досягнення розвитку держави в економічному, соціальному та політичному вимірах. Пор. у контексті: Подальший розвиток держави потребує коригування окремих конституційних приписів [www.rada.gov.ua].

Варто також зазначити, що Руслан Стефанчук використовує й негативно марковану лексику, яка, зазвичай, вживається у контексті війни. Можемо виділити приклади таких слів:

1. Рашизм — це те, що треба лікувати скальпелем [www.pravda.com.ua].
2. Зараз рашисти знищують святе. Наш хліб. Пожежі вмиг спалахують від вибухів або розпечених уламків артснарядів [www.pravda.com.ua].
3. Кожен барель нафти, кіловат електроенергії, тонна вугілля, що будуть закуплені в рф, відтепер просякнуті кров'ю тих, кого знищили рашисти [www.rada.gov.ua].
4. Світ має усвідомлювати наслідки дій терористів. І відповідно реагувати [www.rada.gov.ua].
5. Ми вважали, що російські військові мали б поводити себе як російські військові. А коли вони стали поводити себе як рашисти – зараз такий

вислів у нас є, раніше були фашисти, а зараз рашисти, орки...[<https://www.radiosvoboda.org/>].

6. Рашизм — це нова форма тоталітарного імперіалізму [<https://suspilne.media/>].

На нашу думку, представлені вище слова та словосполучення не лише передають змістові складники мовлення Р. Стефанчука, але й надають йому певного стилістичного забарвлення.

Мовлення Руслана Стефанчука здебільшого складається із загальноновживаних слів, термінів і професіоналізмів, що відповідають специфіці його політичної діяльності. Якби спікер Верховної Ради обирав лише стилістично забарвлену лексику (як це іноді роблять інші політики), його виступи не відповідали б вимогам посади. Стилiстично забарвлена лексика не є офіційною або належною мовною нормою, особливо в контексті мовлення голови Верховної Ради, оскільки вживання таких слів може викликати негативну реакцію у громадськості, зокрема сумніви щодо освіченості політика.

2.4. Лексика в політичному мовленні Д.Кулеби

Дмитро Кулеба — колишній міністр закордонних справ України. Обіймаючи посаду очільника МЗС, він відігравав важливу роль і мав доволі істотний вплив на політичній арені як в Україні, так і в світі. Це стало особливо помітним і важливим під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Екс-глава МЗС був ключовим посередником, який представляв Україну на міжнародній політичній арені. Завдяки його професіоналізму та впливу як досвідченого дипломата вирішувалася низка важливих для держави питань. Серед них — постачання сучасного озброєння для Збройних сил України, забезпечення генераторами для потреб громадян, організація гуманітарної допомоги, а також запровадження санкцій проти Російської Федерації та її позиціонування у світовій політиці.

Дмитро Кулеба відомий своїм політичним мовленням, яке характеризується такими лексичними особливостями:

1. Використання фахової термінології: колишній міністр закордонних справ України вживав насамперед спеціальні слова, пов'язані з дипломатією та міжнародними відносинами, на кшталт: циркулярна нота, парламентська дипломатія, санкційний режим, інформаційна агресія, кібербезпека, міжнародний правопорядок, дипломатичний корпус, консул, консульська служба, посол, персона нонграта, репарації, міжнародні санкції, двосторонні відносини, гібридна війна та ін. Застосування фахової термінології є важливим для точного та чіткого висловлювання завдань і пропозицій як під час виконання своїх обов'язків в Україні, так і в процесі офіційних відряджень за кордон.

2. Вживання лексики зі сфери державного управління, наприклад: виконавча влада, адміністрація президента, регулювальний орган, кабінет міністрів, міністерство закордонних справ, бюрократія, законодавство тощо.

3. Використання емоційно забарвленої лексики: Д.Кулеба вживає у своєму мовленні емоційно забарвлені слова щодо важливих, наболілих питань для сьогодення України, наприклад: звитяга, зрада, агресія, загроза, війна, боротьба, перемога, поразка та ін.

4. Застосування геополітичної термінології, на зразок: геополітичні інтереси, міжнародна безпека, Митний союз, міграційна політика, надзвичайний стан, Захід, НАТО, міжнародна співпраця, багатополлярний світовий порядок, інтернаціоналізм тощо.

5. Вживання термінів зі сфери політики та громадського життя, як-от: політичні перетворення, громадська думка, громадянське суспільство, політичні сили та ін.

6. Використання лексики зі сфери міжкультурної комунікації: культурна спадщина, міжкультурний обмін, міжкультурне спілкування, міжнаціональна взаємодія, культурна дипломатія, міжкультурна освіта тощо.

Політичне мовлення колишнього міністра закордонних справ України вирізняється професіоналізмом, компетентністю та обґрунтованістю. Д.Кулеба

володіє багатим лексичним запасом, майстерно використовує термінологію та стійкі вислови, властиві політичній комунікації. Ексміністр відзначається високою ерудицією, широким світоглядом, належною культурою мовлення та дотриманням професійної етики.

У своїх промовах Дмитро Кулеба часто спирається на логічні докази, підкріплюючи свої позиції переконливими фактами та аналітичними даними. Його мовлення демонструє гармонійне поєднання сухих раціональних термінів із емоційно забарвленими, експресивними словами, що дозволяє йому виражати свої думки чітко й переконливо. Крім того, його висловлювання вирізняються добре продуманою структурою, логічною послідовністю та змістовністю. Ексміністр використовує складні синтаксичні конструкції та високий рівень лексики, що дає змогу глибоко аналізувати складні питання та висвітлювати різноманітні теми.

Отже, мовлення Дмитра Кулеби, завдяки вдалому використанню названої лексики, є прикладом лінгвістичної майстерності високоосвіченої особистості, що вирізняється ясністю, змістовністю та глибиною. Це дозволяло йому ефективно представляти Україну на міжнародній арені й діяти в інтересах держави, відстоювати її з гідністю.

2.4.1. Різновиди загальноновживаних слів

Загальноновживана лексика у мовленні Дмитра Кулеби – слова та вирази, які зрозумілі широкому колу людей і застосовуються в різних контекстах. Як дипломат і міністр закордонних справ, він переважно послуговувався такою лексикою, а також характерною для сфери дипломатії.

Дмитро Кулеба використовує мовні засоби для висвітлення ключових напрямків роботи, визначення стратегічних цілей і планів на майбутнє. Такий підхід дозволяє йому чітко й доступно формулювати ідеї та концепції. Окрім того, застосування загальнозрозумілої лексики сприяє формуванню довірливих і відкритих стосунків під час комунікації з громадськістю, міжнародними партнерами та представниками інших держав.

Так, у мовленні ексглави МЗС можемо виділити такі приклади використання загальноновживаної лексики:

1. Співпраця. Пор. у контексті: Разом із моєю колегою Аїсатою сьогодні ми домовилися відкрити новий розділ взаємовигідної співпраці України та Сенегалу. [www.mfa.gov.ua/].

2. Діалог. Наприклад у контексті: Ключове питання вчора було – прямий діалог між Україною та ОРДЛО [www.mfa.gov.ua/].

3. Стабільність. Пор. у контексті: Вдячний Євросоюзу та Жозепу Боррелю за рішення надати Україні 1,2 млрд євро макрофінансової підтримки. Це вчас-на інвестиція в спільну фінансову стабільність [www.mfa.gov.ua/].

4. Інтеграція. Наприклад у контексті: Привітав у Києві групу європейських парламентаріїв і закликав їх пришвидшити інтеграцію України до ЄС [www.mfa.gov.ua/].

5. Партнери. Пор.: Україна вдячна партнерам за їхню військову допомогу, але ми маємо лишатися чесними одне з одним: ніхто не зробив достатньо, доки російські чоботи залишаються на українській землі [www.mfa.gov.ua/].

6. Розвиток. Наприклад. у контексті: Ми з особливою гостинністю приймаємо його і демонструємо максимальну налаштованість на розвиток наших відносин із Саудівською Аравією [www.mfa.gov.ua/].

Провівши детальний аналіз мовлення ексміністра закордонних справ України, можна відзначити, що Дмитро Кулеба у своїх виступах часто застосовує загальноновживані лексичні одиниці, характерні для риторики дипломатів і політиків, на кшталт:

Зважаючи на те, що... - ця фраза часто використовується для вираження обґрунтування своїх дій або рішень, наприклад: Зважаючи на те, що наші партнери не згодні з цією пропозицією, ми вирішили змінити наш під-хід [www.youtube.com/@Gordonua/about].

1. Ми зобов'язані - загальновживана фраза в мовленні дипломатів, що виражає відповідальність та обов'язок, наприклад: Ми зобов'язані продовжувати працювати над мирним роз'язанням конфлікту.

[www.youtube.com/@Gordonua/about]

Зокрема, Дмитро Кулеба у своєму мовленні використовує й загальновживані слова на позначення рис характеру та якостей людини: сміливий, боягуз. Пор. у контексті: Росія є джерелом тероризму, а не борцем із ним, а тероризм – це підла війна боягузів. [www.youtube.com/@Gordonua/about].

Крім поданих вище прикладів загальновживаної лексики, у мовленні колишнього глави МЗС можна також виділити інші підгрупи таких слів.

Ідеться про:

1. Слова на позначення абстрактних понять. Наприклад: Я запросив Пакистан приєднатися до втілення української Формули миру в життя; [www.mfa.gov.ua/]; Ведеться кривава дипломатична боротьба за голоси; [www.radiosvoboda.org] Для нас одна смерть має таку саму трагедію, як і тисячі смертей. [www.radiosvoboda.org].

2. Лексика на позначення знарядь праці. Пор. у контексті: Якщо не отримаємо зброю, то будемо воювати лопатами [www.radiosvoboda.org].

3. Слова, що є назвами типових явищ суспільного життя: Буде деокупація – буде й вода [www.radiosvoboda.org]; Як зараз можуть спати партнери, які ще досі не надали бойові літаки? [www.youtube.com/@Gordonua/about]; Коли російські солдати гвалтують жінок в українських містах, тоді важко, звичайно, говорити про ефективність міжнародного права [www.youtube.com/@Gordonua/about].

Отже, загальновживана лексика у виступах Дмитра Кулеби виступає важливим засобом для передачі ідей, концепцій і планів, забезпечуючи їх доступність і зрозумілість. Він використовує слова, які описують різноманітні процеси та явища, демонструючи високу мовну культуру й майстерність у

міжнародній комунікації. Особливістю мовлення ексглави МЗС є відмінне володіння англійською мовою, яку він активно застосовує у професійній діяльності. Крім того, у його виступах значне місце займають професійна лексика та спеціалізована термінологія, що дозволяє чітко й ефективно представляти позицію України на світовій арені.

2.4.2. Фахова лексика

Фахова лексика в мовленні Дмитра Кулеби тісно пов'язана з його колишньою діяльністю в сфері зовнішньої політики та міжнародних відносин. Варто зауважити, що в контексті міжнародних відносин, де активно застосовують спеціалізовані терміни, правильне використання фахової лексики є надзвичайно важливим для успішного спілкування дипломатів із представниками інших держав і міжнародних організацій. Зокрема, застосування таких спеціальних одиниць сприяє формуванню довіри й взаємоповаги між країнами, а також засвідчує професійність висловлювань дипломатів.

Аналізуючи виступи та інтерв'ю Дмитра Кулеби, можна виокремити групи спеціалізованих термінів, які пов'язані з:

1. Міжнародним правом і дипломатією: суверенітет, екстрадиція, саміт, угода, конвенція, комюніке, дипкорпус тощо. Пор. у контексті: Ми доводимо, що РФ порушила Конвенцію про геноцид, виправдовуючи свою військову агресію безпідставними звинуваченнями України в «геноциді»; [www.mfa.gov.ua/]; Організація Об'єднаних Націй може бути найкращим місцем для проведення цього саміту, тому що йдеться не про те, щоб зробити послугу певній країні; [www.mfa.gov.ua/]; Ми очікуємо від місії чіткої заяви про факти порушень всіх ядерних протоколів безпеки; [www.mfa.gov.ua/]; Призупинивши свою участь у «зерновій угоді» під надуманим приводом вибухів за 220 кілометрів від зернового коридору, Росія блокує 2 мільйони тонн зерна на 176 суднах, які вже знаходяться в морі [www.mfa.gov.ua/].

2. Зовнішньою політикою: союз, зовнішня політика, переговори, партнерство, економічні санкції, ембарго, візовий режим та інші. Наприклад: В

українській зовнішній політиці давно присутня ідея ЧорноморськоБалтійської вісі. І безумовно, такий союз Великої Британії, Польщі та України міг би цю вісь суттєво зміцнити та розширити [www.svoboda.ictv.ua/ua/]; Дуже показовий момент, що за сім днів функціонування візового режиму (із рф — ред.) на всю багатомільйонну росію не знайшлося жодного громадянина, який би подався на отримання української візи; [www.svoboda.ictv.ua/ua/]; Нагадаю, що ще два місяці тому, коли ти щось казав про нафтове ембарго, всі заковували очі і казали, що цього ніколи не буде. Зараз те саме кажуть про газове ембарго. [www.svoboda.ictv.ua/ua/].

3. Конфліктами та кризами: ескалація, інтервенція, посередництво, припинення вогню, гуманітарна допомога, криза, біженці, ТПО, ВПО, мігранти та ін. Пор. у контексті: Пропоновані елементи майбутнього пакету санкцій ЄС проти Росії не відповідають масштабам ескалації Путіна й загрози, яку він становить для Європи і всього світу [www.mfa.gov.ua/]; Міністр Коен засудив російську агресію проти України, підтвердив плани Ізраїлю щодо нарощування гуманітарної допомоги та сприяння в інших; [www.mfa.gov.ua/]; Нинішнє російське «одностороннє припинення вогню» не може і не повинно сприйматися серйозно. [www.svoboda.ictv.ua/ua/].

Крім поданої вище фахової лексики, Дмитро Кулеба у своєму мовленні також вживає загальнополітичну лексику, на кшталт: демократія, права людини, свобода, рівність тощо. Пор. у контексті: Я хочу, щоб Україна розвивалася, як європейська демократія з сильними трансатлантичними зв'язками та глибокими відносинами з Азією [www.mfa.gov.ua/]; В умовах безпрецедентних викликів і загроз у сфері захисту прав людини, спричинених триваючою збройною агресією Росії проти України, забезпечення базових прав людини є однією з ключових тем для взаємодії України та Європейського Союзу. [www.mfa.gov.ua/].

Отже, можна дійти висновку, що професійна лексика у мовленні Дмитра Кулеби безпосередньо пов'язана з його обов'язками та інтересами у сфері

зовнішньої політики й міжнародних відносин. Використання професійних термінів є важливим для точного й зрозумілого донесення позиції України в рамках міжнародної співпраці, а також для ефективного спілкування з представниками інших держав і міжнародних організацій.

Для Дмитра Кулеби як міністра закордонних справ України фахова лексика була невід'ємним складником його роботи, адже вона дозволяє чітко висловлювати державну позицію та проводити результативну зовнішньополітичну діяльність. Застосування професіоналізмів допомагає уникнути можливих непорозумінь і забезпечити точність у висловлюваннях на міжнародних форумах і під час зустрічей. Рівень професійної лексики в мовленні Дмитра Кулеби можна оцінити як високий, що цілком відповідає його ролі та завданням у системі зовнішньої політики України.

2.4.3. Марковані слова

Політичне мовлення Дмитра Кулеби без сумнівів можна охарактеризувати як стилістично насичене. Використовувана ексміністром закордонних справ лексика є високого рівня та різноманітна. Д.Кулеба часто застосовує різноманітні стилістичні засоби, що надають його виступам виразності, емоційної насиченості та образності. У його мовленні можна зустріти численні епітети, метафори, метонімії, лексичні одиниці з емоційним і експресивним забарвленням, а також спеціалізовану та формальну лексику.

Проаналізувавши інтерв'ю та виступи Дмитра Кулеби, можна виокремити такі характерні приклади маркованої лексики, яку він використовує:

1. Емотивність: у мовленні колишнього Міністра закордонних справ засвідчено значну кількість емотивно забарвленої лексики, яка надає його висловлюванням виразності та емоційної насиченості. Наприклад: крик душі, сльози життя, жахлива агресія, безбожний терор, біль і страждання. Пор. у контексті: Україна перемогла його [ворога] зимовий безбожний терор. Ми вистояли найважчу в своїй історії зиму. Нам було холодно і темно, але ми були

незламні. Росії одна порада: задихніться своїм газом і подавіться своїми ракетами [www.youtube.com/@the_interviewer/about].

2. Експресивність: очільник МЗС вживає значну кількість термінів і спеціалізованої лексики в поєднанні з іншими книжними словами, що створює специфічну маркованість, а також підкреслює його компетентність у тому чи іншому питанні та й у професії загалом, на кшталт: глава, вражий, індустриальний гігант, дипломатичний протокол, національна доктрина, нота протесту, територіальна цілісність, міжнародна коаліція та ін. Пор. у контексті: Я запропонував главі МЗС Папуа-Нової Гвінеї Джастіну Ткаченку підписати дипломатичний протокол про встановлення дипвідносин із використанням сучасних технологій у режимі онлайн. Раніше Україна стала першою державою у світі, яка прирівняла цифровий паспорт до аналогового, а тепер може стати першою державою у світі, яка ініціює цифрове встановлення дипвідносин [www.mfa.gov.ua/]; Ми будуємо міжнародну коаліцію і працюємо над тим, щоб вона робила якомога більше для України у боротьбі з путіним та для перемоги над ним [www.youtube.com/@the_interviewer/about].

3. Естетичність: Дмитро Кулеба також використовує лексику, яка надає його мовленню художності й краси, привабливості, витонченості. Наприклад: мелодійні голоси, купальні світила, пейзажі прекрасні, душевний порив. Пор. у контексті: Пейзажі Києва прекрасні навіть у війну. І вони хотіли захопити це місто? Воно – наше [www.youtube.com/@Gordonua/about]

Джо Байден – перший президент США в історії, який щиро розуміє Україну, прив'язаний до неї та хоче допомогти. Не тільки тому, що це потрібно, а бо він має ще душевний порив до нашої держави [www.youtube.com/@the_interviewer/about].

4. Метафоричність: у мовленні Д.Кулеби зустрічається багато метафор, які надають його висловлюванням образності та символічності. Наприклад: ланцюг викликів, брама до світу, збити з ніг та ін. Пор. у контексті: Тут могла бути

історія про ворожу ДРГ. Але насправді я просто пошкодив ногу, нама-гаючись вперше з початку війни відновити заняття спортом.

Неприємності трапляються, але з ніг мене не зіб'ють. Часу вибувати з лав зараз немає. [www.youtube.com/@the_interviewer/about]; Росія згризе себе та вибухне зсередини. [www.youtube.com/@the_interviewer/about].

Дмитро Кулеба, крім вище згаданої стилістично забарвленої лексики, також зрідка використовує в своєму мовленні негативно марковані слова. Вживання такої лексики схоже на те, яке ми спостерігали під час аналізу мовлення Руслана Стефанчука: негативно забарвлені вирази в виступах колишнього міністра закордонних справ здебільшого стосуються теми російськоукраїнської війни та опису війни. Наприклад: Рашисти не соромляться не тільки красти наших дітей, а й віддавати їх у сім'ї російських громадян [www.espreso.tv]; На Заході вже немає прихильників ідеї «збереження обличчя Путіна» Залишилась тільки секта, яка прагне зберегти обличчя Росії. Щодо Путіна вони вже все зрозуміли. Це маргінальна секта, але вона все ще існує, через призму "нам все одно з ними жити", "вони нікуди не зникнуть". Для мене зараз головне не стільки подолати цю секту, скільки утвердити в партнерах розуміння того, що якою б не була влада в Росії, Росія по своїй суті не зміниться. Потрібно подолати цей наратив [www.espreso.tv]; Наше завдання – не перетворити орка на ельфа, а загасити цю агресію. І створити такі умови, за яких експансія Росії стане неможливою [www.espreso.tv]; Рашисти говорять про “брудну бомбу”, бо можуть шукати привід для операції під фальшивим прапором; [www.espreso.tv]; Ми робимо все заради перемоги. Якщо для цього потрібно робити нестандартні революційні кроки, ми їх будемо робити, і великі, і маленькі.

У наведеному контексті політик використав стилістично марковане слово, зокрема пестливо-зменшувальне [www.espreso.tv].

Варто відзначити, що мовлення Дмитра Кулеби є більш експресивним і стилістично насиченим порівняно з виступами Андрія Єрмака та Руслана Стефанчука. Крім того, сам ексміністр закордонних справ є більш відкритим до

аудиторії через свої соціальні мережі. Дмитро Кулеба активно взаємодіє з пресою, часто дає інтерв'ю, що дозволяє глибше аналізувати його лексику та краще зрозуміти його особистість як колишнього представника вищого державного керівництва.

Аналізуючи мовлення колишнього глави МЗС, можна зробити висновок, що Д.Кулеба здатен донести складні ідеї в зрозумілій і доступній формі, без зайвих деталей чи складної термінології. Як офіційна особа високого рівня, він демонстрував глибоке розуміння політичних, економічних і міжнародних питань, що давало йому змогу впевнено й аргументовано висловлюватися на складні теми. Часто використовуючи риторичні прийоми, такі як повтори, інтонаційні акценти й інші види наголосів, він підкреслював важливість своїх слів і надавав їм додаткової емоційності і виразності.

2.5. Спільні та відмінні риси в мовленні Р.Стефанчука, А.Єрмака, Д.Кулеби

Мовлення Руслана Стефанчука, Андрія Єрмака та Дмитра Кулеби без сумніву відповідає їхнім високим посадам. Вони володіють багатим словниковим запасом, комунікаційними навичками та ораторським мистецтвом, що є необхідним для кожного політика, особливо на таких відповідальних позиціях.

Під час аналізу лексики комунікування цих осіб для написання магістерської роботи можна зробити висновок, що, попри те, що вони працюють у одній професійній сфері, їхні мовні стилі мають певні відмінності. Однак спільною рисою їхнього мовлення є високий рівень ораторської майстерності, здатність чітко й точно формулювати думки, застосовувати різні риторичні прийоми та логічно розвивати свої аргументи.

Варто зазначити, що всі троє політиків активно використовують переважно загальномовну лексику: Україна, Батьківщина, народ, люди, віра, добро, великий, дружний, говорити, повідомляти та багато ін. А також послуговуються загальноприйнятими термінами з політичної сфери, такими як: люстрація,

імпічмент, демократія, влада, парламент, права людини та інші. Нерідко вони послуговуються певним набором слів для опису своїх позицій, наприклад: важливо, необхідно, наша мета, співпраця тощо.

Однією з особливостей мовлення Руслана Стефанчука є його емоційність і експресивність. Він часто використовує виразні жести та робить інтонаційні акценти. Натомість Андрій Єрмак вирізняється простотою та доступністю в своїх виступах. Керівник Офісу Президента демонструє стриманість і спокій, йому важко вийти на емоційну реакцію. А.Єрмак здатен чітко і логічно відповідати на складно сформульовані питання. Дмитро Кулеба, у свою чергу, швидко й чітко реагує на запитання журналістів, знаходить належні аргументи і дає обґрунтовані відповіді. Мовлення ексміністра закордонних справ є більш динамічним і сучасним, він не боїться, хоч і в дипломатичній манері, висловлювати критику на адресу ключових політичних постатей як українського, так і міжнародного рівня.

Іншою характерною рисою мовлення цих політиків є їхні індивідуальні стилі. Наприклад, мовлення Руслана Стефанчука має певну унікальність і часто будується у науковому стилі, із використанням термінів стосовно суспільно-політичних понять і законодавчих процедур, характерних для виступів у парламенті. Мовлення Андрія Єрмака ж більш орієнтоване на простоту й зрозумілість, він використовує загальнодоступну лексику та часто звертається до термінів, пов'язаних із військовими й воєнними темами. Дмитро Кулеба надає перевагу лаконічним відповідям та уривкам інформації, застосовуючи терміни з міжнародного права та дипломатії, що відображають відносини між Україною та іншими країнами.

2.6. Фразеологізми у мовленні сучасних політиків

Сучасні політики, особливо ті, хто посідає високі посади, зазвичай рідко використовують фразеологізми у своїй промові. Вони надають перевагу загальновживаній лексиці, а також професіоналізмам і термінам. Фразеологізми нечасто зустрічаємо в офіційних виступах чи публічних зверненнях політиків,

особливо в прямому ефірі. Однак під час у неформальній комунікації, наприклад, як інтерв'ю, вони використовують більш розмовну мову, у якій можуть бути наявні фразеологічні словосполучення та вирази.

Мовлення українських політиків, таких як Руслан Стефанчук, Андрій Єрмак і Дмитро Кулеба, має свої особливості в лексичному та стилістичному плані. Аналізуючи їхні виступи, можна зробити висновок, що Андрій Єрмак часто вдається до офіційно-ділового стилю як у державній роботі, так і в інтерв'ю. Він ефективно використовує загальнонавживану лексику, термінологію і професіоналізми, причому ці елементи переважають у його мовленні. Крім того, А.Єрмак демонструє стриманий характер і манеру поведінки, тому його промови зазвичай позбавлені емоційних виразів і фразеологізмів. Коли ж він все-таки використовує фразеологічні одиниці, то вони зазвичай нейтральні й позбавлені емоційної забарвленості. Отже, можемо виділити такі фразеологізми, вживані політиком: шукати компроміс, докласти зусиль; брати до уваги, доводити до відома та ін. Пор. у контексті: Ми шукаємо компроміс із нашими партнерами з метою досягнення спільних цілей [www.youtube.com/@the_interviewer/about]. Останні три фразеологізми, згадані вище, варто, на нашу думку, розглядати як канцеляризми, які надають мовленню політика офіційного відтінку.

Мовлення Руслана Стефанчука характеризується використанням лексики стосовно державного управління та законодавства. Крім того, його промови часто побудовані в науковому стилі, що свідчить про його досвід у цій сфері ще до початку політичної кар'єри. Вживання фразеології в мовленні Р.Стефанчука схоже на те, яке характерне для А.Єрмака: політик не часто використовує стійкі словосполучення та вирази. Коли вони все ж з'являються, то зазвичай позбавлені емоційного забарвлення, експресивності чи образності. Зокрема, серед фразеологізмів у мовленні Р.Стефанчука можна зустріти такі фраземи, як завдавати шкоди (варто зауважити, що це усталена одиниця є фразеологізованим словосполученням) і стояти на сторожі. Пор. у контексті: Ми маємо стояти на сторожі національної безпеки та боротися з корупцією [www.mfa.gov.ua/].

Водночас зібрані та проаналізовані нами матеріали свідчать, що мовлення Дмитра Кулеби містить значну кількість фразеологізмів. Уважаємо, що це цілком логічно та вмотивовано, оскільки, як уже було зазначено в попередніх розділах, його мовлення є більш «живим» порівняно з мовою інших політиків. Зокрема, під час аналізу промов і висловлювань колишнього Міністра закордонних справ можна виокремити ряд фразеологізмів, які активно використовує політик у своїх виступах: лупити на сполох, змивати руки, стати на коліна, реагувати на льоту, виходити за межі, закрите небо та інші. Пор. у контексті: Ми не можемо дозволити собі лупити на сполох і не реагувати на кроки РФ. Ми повинні реагувати на ситуації на льоту, щоб запобігти їх ескалації [www.mfa.gov.ua/]; Коли я дізнався, що в Борисполі літак злетів і його в останній момент розвернули на посадку – я зрозумів, що небо закрите. Почалось. Жоден літак з України та в Україну більше не вилетить [www.youtube.com/@the_interviewer/about].

2.7. Прагматичні особливості виступів сучасних українських політиків

Сучасний політичний дискурс України формується під впливом як внутрішніх чинників, так і глобальних викликів. Політики активно використовують мову як засіб впливу на аудиторію, мобілізацію громадської думки та забезпечення підтримки своїх ідей. Політична мова – це передусім засіб, який використовують у боротьбі за владу, статус, імідж. Її функція проявляється найбільш явно під час передвиборчих кампаній. Політичну мову можна розглядати як своєрідний діалог між "партією влади" й опозицією, який нерідко перетворюється на суперечку. Елементи гри, спорту, словесної боротьби, переплітаючись, створюють атмосферу конкуренції. Водночас, політична мова здійснює проекцію не тільки в минуле (де осмислення досвіду та уроків служить аргументом), а й у майбутнє, де прогнозування наслідків вибору поєднується з конкретними обіцянками політика.

Так, О. Шейгал, аналізуючи функцію політичного дискурсу, стверджує, що його головною функцією є інструментальна — боротьба за владу, здобуття й

збереження її. Ця функція є глобальною стосовно мови, оскільки комунікативна функція охоплює всю мову загалом. Названа функція проявляється через мобілізацію до дій, що стимулюють до їх реалізації через прямі звернення, лозунги, заклики та законодавчі акти. З іншого боку, вона сприяє формуванню емоційного настрою (надії, гордості за країну, впевненості, ворожості, ненависті). Мовленнєві акти також можуть бути стимулом до певних дій, наприклад, погроза застосуванням сили може призвести до припинення страйку. Одними з найважливіших стимулів політичної діяльності є мовленнєві акти, які виражають підтримку та довіру [103, с.49].

Вивчення прагматичних особливостей мовлення українських політиків допомагає зрозуміти, які засоби комунікації сприяють досягненню поставлених цілей і як вони відображають суспільні настрої та потреби. Прагматика мовлення визначає його ефективність, орієнтованість на результат, а також уміння враховувати контекст комунікації. У політичному дискурсі основним завданням є переконання реципієнта в правомірності дій, рішень або про-грам.

Відомо, що прагматика – це розділ семіотики, що вивчає відношення між знаковими системами й тими, хто їх використовує. Термін прагматика походить від грецького слова *pragmata* — дія, "справа" і краще підходить для вивчення «мови в дії», тобто в живому її функціонуванні. Лінгвістична прагматика – дисципліна, що вивчає мову як засіб, що використовується людиною в її різноманітній діяльності. Відомі науковці Ч. Пірс і Ч. Морріс визначали її як науку, предметом якої є ставлення користувача до використовуваних ним знаків. Сьогодні прагмалінгвістика являє собою міждисциплінарну галузь, у рамках якої перетинаються логіко-філософські, соціопсихолінгвістичні, стилістичні та етнографічні напрямки. Поки що не склалося єдиного вичерпного наукового визначення прагматики мови та певного понятійного апарату й термінології, проте ясно, як формувалася ця дисципліна. Поштовхом до її виникнення стало усвідомлення того, що в лінгвістичних дослідженнях надзвичайно важливо враховувати так званий "людський фактор". Це розуміння склалося в семіотиці,

або семіології (від грец. σημειωτικός — такий, що має ознаки від грец. σημεῖον — знак, ознака, грец. σῆμα — знак) — науці про загальний характер функціонування різних знаків (семіотичних систем), що зберігають і передають різноманітну інформацію. У 1938 році Ч. Морріс виділив у межах семіотики три розділи: синтактику (синтаксис), що вивчає відносини між знаками, семантику, що досліджує відношення між знаком і означуваним, і прагматику, що вивчає відносини між знаком і його інтерпретатором, тобто тим, хто його створює (продукує) і розуміє. Пізніше прагматика мовлення стимулювалася ідеями філософів Дж. Остіна, Дж. Серля, Г. Грайса, З. Вендлера та ін.

Становлення лінгвістичної прагматики пов'язано зі змінами в перерозподілі наукових інтересів мовознавців. Дослідження формальної сторони мови, її структури у відходженні від комунікативних умов її використання змінилося вивченням мови як засобу комунікативної взаємодії з урахуванням ситуації спілкування й соціального контексту. Значний вплив на розвиток прагматично орієнтованої лінгвістики мали роботи Л. Вітгенштейна, який визначив значення як вживання в мові. Це означає, що інтерпретувати будь-яке висловлювання можна тільки в контексті, враховуючи характер конкретної ситуації.

За наявності різноманіття думок про об'єкт і предмет дослідження мови в рамках прагматики можна виділити деякі подібні уявлення: 1) ключовим поняттям для опису мовної комунікації в прагмалінгвістиці є поняття "діяльності"; 2) мова є засобом динамічної взаємодії комунікантів; 3) функціонування мови нерозривно пов'язане із ситуативним і соціопсихологічним контекстом її вживання.

Сьогодні прагмалінгвістику розуміють широко. Таке розлоге її осмислення формулюють як закріплене в мовній одиниці (лексемі, афіксі, графемі, синтаксичній конструкції) ставлення мовця: 1) до дійсності, 2) до змісту повідомлення, 3) до адресата». Прагматику в широкому сенсі розуміють як науку, котра аналізує мову з точки зору людини, яка використовує її в аспекті

вибору мовних одиниць, обмежень на їх вживання в соціальному спілкуванні й ефекту впливу на учасників комунікації [118, с.125].

Дослідження словникового складу крізь призму прагматичного підходу — тобто з урахуванням доцільності вживання слів і фразеологізмів у контексті конкретної мовленнєвої ситуації та з огляду на комунікативну мету — відкриває перспективи для формування нового підходу в лексикологічних дослідженнях, який отримав назву функціональної лексикології. Основна мета цього напрямку полягає у виявленні внутрішніх закономірностей, що зумовлюють вибір і релевантне використання лексичних одиниць у межах певного комунікативного акту. [118, с.157].

Будь-яке мовне явище відбувається в конкретній комунікативній ситуації, яка спонукає мовця до виконання того чи іншого мовного акту. Комунікативну ситуацію можна трактувати як складний комплекс зовнішніх умов спілкування та внутрішніх станів учасників взаємодії. Процес взаємодії комунікантів у комунікативній ситуації проходить через кілька етапів: встановлення контакту, розвиток теми, підтримка діалогу та його завершення. Основними компонентами комунікативної ситуації є місце і час повідомлення, адресант і адресат (учасники спілкування) та їхні цілі. Прагматична орієнтація адресанта як відправника інформації на адресата як її отримувача виявляється у виборі мовних засобів для кожного з них.

Прагматика мови виникає, коли постає питання: «Навіщо я це говорю?». Задум або мотив, що лежить в основі комунікативного наміру, називається комунікативною інтенцією (від лат. *intentio* — намір, прагнення, задум). Мовець свідомо обирає мовні засоби, які найбільш точно виражають його інтенцію. Стратегія мовної поведінки визначає вибір між явним (експліцитним) і прихованим (імпліцитним) вираженням комунікативної інтенції. Якщо висловлення містить імпліцитність, на допомогу приходить комунікативна компетенція, яка забезпечує правильне розуміння його адресатом.

Мовну особистість конкретного політика розглядаємо як варіант, особливу комбінацію елементів різних рівнів цього типу мовної особистості, тобто як комплекс, що включає когнітивну, вербальну та прагматичну системи політика.

У процесі опрацювання значного корпусу матеріалу було виявлено, що сучасні українські політики використовують широкий спектр прагматичних засобів, зокрема:

1.Емоційно забарвлена лексика. Політики часто звертаються до емоцій аудиторії, використовуючи слова та вирази, що викликають почуття патріотизму, гордості, співчуття, обурення, гніву, осуду і т. ін. Наприклад, вживання слів, на зразок: мати-Україна, звитяга, герої, боротьба, гідність, орки, ватники активно сприяє консолідації суспільства в умовах військових викликів.

2.Звернення до національних цінностей. Національна ідентичність є ключовим елементом у мовленні українських політиків. Вони апелюють до історичної пам'яті, традицій і культурних кодів українців, створюючи відчуття єдності та спільної мети. Це обумовлене вживанням у мовленні політиків словами, словосполученнями та виразами, на кшталт: боротьба; Україна-Русь; козацьких дух; незламність; Українська повстанська армія; нації переможців, тризуб; синьо-жовтий прапор; гімн України; мова – це зброя; вишиванка – код нації; ми боремося не лише за сьогодення, а й за майбутнє наших дітей тощо.

3.Мілітарна лексика й термінологія. Військова тематика перебуває в центрі політичного дискурсу завдяки нинішній ситуації в державі. Лексика, що відображає бойові дії, техніку, спорядження та стратегічні плани, стала невід'ємною частиною мовлення сучасних українських політиків, та й не тільки українських. В умовах воєнних конфліктів, кризових ситуацій і боротьби за незалежність політики активно використовують мілітарну лексику, що виконує важливі комунікативні функції: мобілізаційну, консолідувальну, емоційно-психологічну та пропагандистську. Вживання військових термінів і бойових метафор робить мовлення більш рішучим, акцентує увагу на загрозах та необхідності протистояти ворогові. Наприклад: мобілізація суспільства – заклик

до дії або призов військовозобов'язаних на службу в діючу армію у зв'язку із запровадженням воєнного стану згуртованості та опору; консолідація нації – творення образу «єдиного фронту» проти спільного ворога; пропагандистська функція – формування ідеологічних наративів і підкреслення сили держави; мобілізація.

Нині засвідчено, що політики досить активно вживають спеціальні військові терміни, які відображають реальні бойові дії або їх підготовку. До прикладу: контрнаступ – зустрічний наступ, що є відповіддю на наступ супротивника, наступальні дії для звільнення захоплених територій; оборона – комплекс заходів для захисту території чи позицій; блокада – ізоляція ворога або його територій; диверсія – підливна діяльність, спрямована на ослаблення противника; мобілізація – процес залучення військових ресурсів і персоналу; ротація – планова заміна військовослужбовців на позиціях тощо.

Навіть у мирний час мілітарна лексика часто використовується для посилення риторики політиків. Так, нерідко вживаними є речення на підтвердження цієї тези: Це наш другий фронт – економічний; Ми ведемо боротьбу на всіх напрямках; Наш народ – це армія, яка ніколи не здається тощо. У цьому контексті варто також зазначити, що гасла з мілітарною лексикою часто стають символами боротьби. Наприклад: Слава Україні! Героям слава!; Разом – до перемоги!; Ми не віддамо жодного клептика нашої землі!; Україна бореться – і Україна переможе!

Можемо зробити висновок, що використання політиками мілітарної лексики у своєму мовленні має значний вплив на сприйняття суспільством їхніх заяв:

- використання мілітарної лексики збільшує емоційний вплив: люди легше сприймають рішучу, чітку риторику;
- формує образ сильного лідера: політик, який використовує військові терміни, зокрема, сприймається як рішучий і впевнений у перемозі;

- згуртовує суспільство: створюється відчуття єдності в боротьбі, у якій кожен має свою роль.

Мовлення політика є важливим інструментом впливу на суспільство, тому дослідження прагматичних особливостей мовлення осіб, які обіймають високі посади, є актуальним напрямом у філології. Одним із таких представників політичної еліти є Андрій Єрмак, чинний керівник Офісу Президента України. Прагматичний аналіз мовлення цієї політичної фігури дозволяє виявити особливості комунікації в умовах певної ситуації, зокрема у кризової, а також показує, як мовлення використовується для досягнення певних політичних цілей.

Прагматика мовлення вивчає відносини між знаками та їх користувачами в контексті комунікативної ситуації. Вона фокусується на тому, як мовні одиниці (слова, фрази, висловлювання) реалізують певні комунікативні наміри, зважаючи на соціальні та культурні норми. У політичному дискурсі прагматичні стратегії спрямовані на досягнення конкретних цілей — переконання аудиторії, маніпулювання фактами, поглядами, емоціями, формування іміджу, розв'язання поточних проблем тощо.

Мовлення Андрія Єрмака, як керівника Офісу Президента, носить чітко виражену прагматичну спрямованість. Вона включає:

1. Інформативність та аргументацію. А.Єрмак часто звертається до фактів, наводить цифри й конкретні дані, що робить його мовлення більш переконливим та обґрунтованим. У його виступах присутній елемент доказовості, що підкріплює його політичні позиції. Наприклад, у численних коментарях щодо міжнародної політики він нерідко зазначає подробиці дипломатичних переговорів, економічної підтримки з боку західних партнерів і відстежує зміни в політичних тенденціях. Пор. у контексті: До Спільної декларації приєдналася 31 держава. Зокрема, з усіма країнами «Групи семи», Нідерландами та Європейським Союзом розпочато двосторонні консультації щодо угод про надання Україні безпекових гарантій

[www.president.gov.ua/news/all].

2. Переконавання через емоції. Андрій Єрмак використовує емоційно насичену лексику для створення ефекту співчуття чи гніву в аудиторії. Це дозволяє не тільки досягти підтримки в серйозних питаннях, але й активізувати суспільну реакцію. Прагматично він використовує емоційну насиченість для формування політичного іміджу «борця за правду» та «оборонця нації». Пор. у контексті: Не Україна почала цю агресію. Україна не претендувала на російські території. Те, чого ми хочемо й за що боремося, – це тільки наша територія. Це міжнародно визнаний кордон. Це наша свобода [www.president.gov.ua/news/all].

3. Дипломатичність і неяскраві висловлювання. Керівник Офісу президента часто демонструє стратегічну обережність, вживаючи мовні конструкції, які дозволяють уникати прямої відповідальності або конкретних висновків. У такій стратегії мовлення використовуються кліше, загальні фрази, які залишають місце для інтерпретації. Пор. у контексті: Ми працюємо над тим, щоб країни-учасниці, які брали участь у саміті, підтримали пункт 8 формули миру (про покарання винних – ред.) [www.president.gov.ua/news/all].

4. Залучення зовнішніх авторитетів. У комунікації з журналістами, громадськістю та міжнародними партнерами Андрій Єрмак часто апелює до авторитетів: міжнародних організацій, світових лідерів, науковців. Це дозволяє йому підкріплювати свої аргументи підтримкою відомих організацій або персон, надаючи більше ваги його позиціям. Наприклад: Світові лідери повинні підтримувати Україну, незважаючи на додаткові вимоги, пов'язані з війною Ізраїлю та ХАМАС [<http://lb.ua>].

Одним із важливих аспектів мовлення Андрія Єрмака є його здатність ефективно комунікувати в умовах кризових ситуацій, таких як військові загрози або внутрішні політичні проблеми. У цих умовах він активно використовує такі стратегії:

- Нейтралізація загроз. Керівник Офісу президента застосовує стратегії мінімізації негативних наслідків шляхом підкреслення стабільності та контролю ситуації. Наприклад: Ми маємо ситуацію під контролем і будемо діяти лише в

рамках закону, щоб забезпечити мир і безпеку на території України [https://www.ukrinform.ua/].

- Створення наративу єдності та боротьби. Мовлення А.Єрмака часто сповнене наративами про єдність нації, що є важливим аспектом в умовах воєнних дій та економічних труднощів. Це сприяє мобілізації ресурсів і моральній підтримці громадян. Наприклад: Більш ніж українці, ніхто не хоче миру, але миру справедливого, а не побудованого на замороженому конфлікті. Що стає із замороженими конфліктами, ми бачимо – і не тільки тут (в Україні – ред.), а й по всьому світові. Саме тому Президент Зеленський запропонував Формулу миру. Це не є тільки бажанням України, це десять пунктів, які на 100 відсотків ґрунтуються на міжнародному праві й Статуті ООН [https://www.ukrinform.ua/].

Як ми вже з'ясували, прагматичні особливості мовлення політиків відіграють ключову роль у формуванні їхнього публічного образу та ефективності комунікації з аудиторією. Руслан Стефанчук, як голова Верховної Ради України, демонструє низку характерних рис у своєму мовленні, які заслуговують на детальний аналіз.

1. Стилiстично знижена лексика. Використання стилістично зниженої лексики, зокрема розмовних слів і жаргонізмів, є характерним для деяких українських політиків. Це може бути спрямовано на встановлення більш тісного контакту з аудиторією та демонстрацію близькості до народу. Руслан Стефанчук, голова Верховної Ради України, відомий своїм офіційним стилем мовлення, який відповідає його посаді та професійному статусу. У публічних виступах він зазвичай використовує книжну лексику та дотримується офіційно-ділового стилю. Відповідно, прикладів використання розмовної лексики або жаргонізмів у його промовах практично не зустрічаємо. Однак аналіз мовлення Руслана Стефанчука показує, що він іноді використовує такі вирази для досягнення зазначених цілей. Пор. у контексті: Питання єдності – це запорука майбутнього України. Тому коли ми бачимо такі експресивні заяви, це свідчення одне тільки

є, що деякі політичні сили почули запах ви-борів. І це дуже, як на мене, є ганебно. [<https://www.radiosvoboda.org/>]; Я як заходив лібертаріанцем, так і залишаюсь, і від своїх слів не відхрещуюся [<https://24tv.ua/>]. У цьому висловлюванні використано розмовні одиниці заходив, відхрещуюся, які надають фразі неформального відтінку. Це підкреслює особисту позицію Р.Стефанчука та робить його висловлювання більш доступним для широкої аудиторії. До останнього ніхто не вірив, що почнеться повномасштабна війна. Використання фрази до останнього додає емоційності та підкреслює несподіваність подій.

2. Комунікативні стратегії самопрезентації. Самопрезентація є важливим аспектом мовлення політика. Руслан Стефанчук застосовує стратегії, спрямовані на формування позитивного образу, підкреслення своєї компетентності та надійності. Це досягається через використання відповідної лексики, інтонації та невербальних засобів комунікації. Пор у контексті: Я присутній практично на всіх нарадах президента щодо формування середньострокової стратегії. Можливо, я не дуже фаховий в цьому напрямі, але я хотів би більш чітких меседжів, особливо щодо соціального забезпечення військово-службовців [<https://rozmova.wordpress.com>]. Цей вислів демонструє його залученість до стратегічного планування та турботу про соціальні аспекти, що формує образ відповідального та компетентного політика; Я вдягав вишивану сорочку, коли ще було страшно, а не стало політично доцільно [<https://lb.ua/>]. Цей вислів підкреслює його особисту відданість національним цінностям, що сприяє формуванню образу патріота; Прізвища не важливі – важливо, чи людина на посаді виконує свої обов’язки, чи справляється вона з державною політикою в певній сфері. А імена та прізвища, повірте, ані для президента, ані для тих, хто йшов під брендом “Слуга народу”, значення не мають. Люди тим і відрізняються від тварин, що їх мають оцінювати за справами, за результатами, за ефективністю, а не за родоводами [<https://rozmova.wordpress.com>]. Цей вислів Р.Стефанчука демонструє його акцент на професіоналізмі та результатах, що сприяє формуванню образу компетентного лідера.

3. Прагматична спрямованість та оцінна модальність. Мовлення Руслана Стефанчука характеризується чіткою прагматичною спрямованістю та вираженою оцінною модальністю. Він часто використовує оцінні судження для підкреслення своєї позиції та впливу на аудиторію. Пор. у контексті: Моя позиція не змінилася. У цій війні агресором є Російська Федерація, а жертвою є Україна. Виключно умови України, як жертви цієї агресії, мають бути тими умовами, на яких ми готові укласти мир [<https://interfax.com.ua/>]; Я як заходив лібертаріанцем, так і залишаюсь, і від своїх слів не відхрещуюся [<https://24tv.ua/>]. Цим висловлюванням Р.Стефанчук підкреслює свою незмінну політичну позицію та ідеологічну сталість, що свідчить про його послідовність і відданість принципам; Пам'ятаємо та шануємо сьогодні й завжди імена кожного нашого воїна, кожної нашої захисниці. Слава Україні та її Героям [<https://ukrinform.ua/>]. Ця заява підкреслює глибоку повагу до захисників України та сприяє зміцненню патріотичних настроїв серед громадян, наголошуючи на важливості пам'яті та вдячності.

4. Інформативність і структурованість. Виступи Руслана Стефанчука відзначаються високим рівнем інформативності та чіткою й логічною структурою. Він прагне надавати слухачам максимально повну та достовірну інформацію, що підвищує його авторитет і довіру аудиторії. Також доречно використовує повтор як стилістичний засіб для акцентування на певних моментах. Пор. у контексті: Корупція — це внутрішній ворог України. На жаль, доволі часто корупція починається саме із закону, у текст якого закладено корупційні ризики [www.rada.gov.ua]; Законодавство України повинно відповідати викликам часу. Ми маємо приймати не лише нові закони, а й зміни до старих, які дозволять забезпечити ефективну боротьбу з корупцією та захистити інтереси держави та її громадян [www.rada.gov.ua]; Верховна Рада України має стати тим майданчиком, де не буде місця для корупції. Наше завдання — створити таку законодавчу базу, яка унеможливить корупційні схеми і зробить прозорим управління державними ресурсами [www.rada.gov.ua]; Саме

цей документ (Конституція – ред.) закріпив історичне право українців жити в незалежній, суверенній державі та розвивати справедливе громадянське суспільство. Суспільство, у в якому людина є найвищою соціальною цінністю, усі люди є вільні й рівні у своїй гідності та правах, а права і свободи є невідчужуваними та непорушними [www.rada.gov.ua].

Отже, прагматичні особливості мовлення Руслана Стефанчука відображають його комунікативні стратегії, спрямовані на ефективну взаємодію з аудиторією, формування позитивного іміджу та досягнення поставлених політичних цілей.

Дмитро Кулеба, колишній міністр закордонних справ України, також відомий своїм майстерним володінням словом та здатністю адаптувати мовлення залежно від ситуації та аудиторії. Його риторика відзначається чіткістю, дипломатичністю та вмінням передавати складні ідеї доступними словами. Ексочільник МЗС України часто застосовує метафоричні вирази для підсилення впливу на аудиторію та надання своїм висловлюванням більшої емоційної насиченості. Наприклад, у своїй книзі "Війна за реальність: як перемагати у світі фейків, правд і спільнот" він зазначає: "Код нашого світу, нашої реальності пишеться і мовою слів, і мовою образів." Цей вислів підкреслює важливість як вербальних, так і візуальних компонентів у формуванні сучасної реальності. Дмитро Кулеба також відомий своєю здатністю прямо та недвозначно висловлювати позицію України на міжнародній арені. Наприклад, він заявляв:

"Прошу всіх забути слово «позаблоковість»"

[<https://x.com/DmytroKuleba>]. Це висловлювання чітко окреслює його позицію щодо необхідності інтеграції України в міжнародні структури без нейтрального статусу.

Характерно, що для підсилення своїх аргументів та демонстрації міжнародної підтримки України, Д.Кулеба часто наводить цитати іноземних партнерів. Після одного із самітів ЄС він поділився такими словами партнерів:

- «Ми дамо вам все, що потрібно для перемоги, включно з літаками»;

- «Ми знайдемо юридичний і життєздатний шлях спрямування заморожених російських грошей на компенсацію збитків Україні»;
- «Путін має понести відповідальність за агресію. Є політична воля створити спеціальний трибунал»;
- «Президенте Зеленський, ви зразок лідерства під час війни»;
- «Багато речей здавалися нам неможливими, а Україна показала, що все можливо»;
- «Ми дамо вам усе, що потрібно для перемоги, включно з літаками»;
- «Путін зробив ставку на те, що з часом ми втратимо інтерес, а це означає лише одне – ми будемо ще сильніше вас підтримувати, ніж будь-коли»; «Ук-раїна має перемогти» [<https://zaxid.net/news/>].

Використання Д.Кулебою цитат іноземних партнерів у своїх промовах підкреслює готовність західних країн надавати Україні необхідну допомогу. Ексочільник зовнішньополітичного відомства України також часто звертається до історичних фактів для підсилення своїх аргументів. В одному з своїх інтерв'ю він зазначив: "Ми повинні чітко і прямо вголос говорити, що цивілізацію на значну територію Росії принесла Україна, принесли українці, які приїжджали туди, розбудовували господарство, ліси перетворювали на селища і міста, будували економіку. І ми повинні пам'ятати, і Росія повинна пам'ятати про те, що це зробили українці, а не росіяни" [<https://www.radiosvoboda.org/>]. Це висловлювання підкреслює внесок України в розвиток сусідніх територій та її історичну роль у формуванні цивілізаційних процесів.

Дмитро Кулеба не уникає використання гумору та іронії у своїх виступах, що робить його мовлення більш живим, засвідчує ерудицію й таким, що закарбовується в пам'яті. Пор. у контексті: За цей рік Україна пройшла шлях від Попелюшки до капітана Марвел [<https://vogue.ua/>]; Ми були такими романтиками в 2014 році. Тоді ми вірили, що для протидії російській пропаганді достатньо просто казати правду [51, с. 384].

Наведені вище висловлювання демонструють його здатність до іронічного підходу та вміння підкреслити важливі моменти з легкістю. Варто також відзначити, що Дмитро Кулеба вміло адаптує своє мовлення залежно від аудиторії. Він може використовувати як офіційно-діловий стиль під час міжнародних перемовин, так і більш розмовний та доступний стиль у спілкуванні з громадськістю. Це свідчить про його високий рівень комунікативної компетентності та розуміння потреб різних аудиторій.

Висновки до розділу 2

Мовлення Андрія Єрмака, Руслана Стефанчука та Дмитра Кулеби має свої лексичні особливості, зумовлені їхньою професійною діяльністю. Зокрема, Андрій Єрмак у своїх виступах часто використовує офіційну ділову та розмовну лексику. Він регулярно робить звітні промови або веде переговори, що потребують такого стилю мовлення. Окрім того, у його виступах можна зустріти терміни стосовно військової та суспільно-політичної тематики. Водночас, мовлення Руслана Стефанчука має певну специфіку. Як голова Верховної Ради, він здебільшого використовує терміни та професіоналізми, що пов'язані із законодавством і державним управлінням, адже це основні питання, які він вирішує щодня.

Мовлення Дмитра Кулеби, як колишнього міністра закордонних справ, суттєво відрізняється від мовлення його колег. Він поєднує терміни та професіоналізми з розмовною лексикою, що робить його мовлення більш «живим» і сучасним. Якщо мовлення Р.Стефанчука переважно термінологічне, навіть в інтерв'ю, то Д.Кулеба комбінує формальний стиль із більш сучасним, застосовуючи професіоналізми лише у тих випадках, коли це необхідно.

У мовленні А.Єрмака майже не зустрічається стилістично забарвленої лексики, на відміну від Р.Стефанчука і Д.Кулеби, у яких вона є досить частотною. Державні діячі також використовують марковані слова, зокрема з негативним відтінком, для опису певних політичних явищ чи процесів. Загалом, усі троє використовують офіційну та формальну мову, але залежно від посади та

обов'язків, кожен має свою специфічну лексичну палітру, що сприяє ефективному розв'язанню робочих завдань.

У промовах Дмитра Кулеби, Руслана Стефанчука та Андрія Єрмака спільною є тематика стосовно формування та реалізації політики України, зокрема таких важливих питань, як війна, національна безпека, зміцнення демократії, боротьба з корупцією та ін. Їхнє комунікування також відзначається дипломатичністю та обережністю, що зумовлено необхідністю підтримки міжнародних відносин і забезпечення миру та стабільності на світовій арені.

Під час своїх виступів політики не лише використовують широкий спектр лексики, але й активно застосовують певну кількість фразеологізмів, які допомагають зробити їхнє політичне мовлення більш виразним і оригінальним.

З'ясовано, що Андрій Єрмак і Руслан Стефанчук рідше вдаються до фразеології, а натомість вони частіше використовують емоційно забарвлену лексику, на відміну від Дмитра Кулеби. У мовленні Керівника ОП та Голови Верховної Ради фразеологізми зазвичай використовуються в офіційному стилі, зокрема в політичному контексті. Натомість Дмитро Кулеба часто застосовує фразеологічні словосполучення та вирази, що відображають як дипломатичні процеси, так і побутові життєві ситуації в політичному контексті.

Аналіз прагматичних особливостей мовлення політиків дозволяє визначити його ефективність і орієнтованість на результат. Політична комунікація спрямована на переконання аудиторії, використовуючи емоційно забарвлену лексику, звернення до національних цінностей, чергування офіційного та розмовного стилів, а також мілітарну термінологію. Остання особливо актуальна в умовах військових конфліктів, адже сприяє мобілізації суспільства та формуванню образу сильного лідера.

Прагматика мовлення досліджує відносини між мовними знаками та їх користувачами в контексті комунікативної ситуації. Вона допомагає розкрити, як мовні засоби використовуються для досягнення політичних цілей, зокрема в кризових умовах.

Мовлення Андрія Єрмака має чітко виражену прагматичну спрямованість і є важливим інструментом політичної комунікації в умовах війни й нестабільності. Основними характеристиками його риторики є: інформативність, аргументованість, дипломатичність, а також апеляція до зовнішніх авторитетів. Окремо варто зазначити особливості мовлення А.Єрмака в кризових ситуаціях. Очільник Офісу президента застосовує стратегію нейтралізації загроз, наголошуючи на стабільності й контролі ситуації, що сприяє зниженню соціальної напруги, а також наратив єдності та боротьби, який мобілізує суспільство й підсилює патріотичні настрої. Отже, мовлення Андрія Єрмака є зразком ефективної політичної комунікації, що ґрунтується на поєднанні логічної аргументації, емоційного впливу та стратегічної дипломатичності.

Своєю чергою голова Верховної Ради Руслан Стефанчук активно використовує емоційно забарвлені вирази, які сприяють ефекту залученості аудиторії та підсилюють враження важливості певних моментів у його виступах. Він дотримується офіційно-ділового стилю у своїх промовах, іноді вдається до розмовних слів або жаргонізмів, що створює враження близькості до аудиторії. Р.Стефанчук активно формує свій образ компетентного та на-дійного політика, що досягається через використання певної лексики, інтонації та навіть невербальних засобів комунікації. У його мовленні також часто присутні чіткі оцінні судження, що дозволяють підкреслити важливість тих чи інших питань та акцентувати увагу на принциповості його позиції. Виступи

Р.Стефанчука відзначаються високим рівнем інформативності. Він прагне чітко і структуровано подати інформацію, що підвищує його авторитет серед слухачів і сприяє довірі до нього.

Мовлення Руслана Стефанчука ефективно відображає його комунікативні стратегії, спрямовані на досягнення політичних цілей, зокрема формування позитивного іміджу, забезпечення тісного контакту з аудиторією та підтримку політичної стабільності. Його мовленнєві практики є адаптованими до вимог

сучасного політичного та воєнного дискурсів, де важлива як офіційність, так і емоційна залученість громадян.

Мовлення Дмитра Кулеби характеризується високим рівнем риторичної майстерності, гнучкістю та ефективністю комунікації. Його стиль поєднує дипломатичність, емоційну виразність, чіткість і здатність адаптуватися до різних аудиторій. Прагматичні особливості мовлення колишнього міністра закордонних справ відображають його професіоналізм, гнучкість і вміння ефективно комунікувати з різними аудиторіями. Його риторика поєднує чіткість, образність, гумор і глибоке розуміння контексту, що робить його одним із найефективніших комунікаторів серед українських політиків. Загалом, риторика Дмитра Кулеби є зразком ефективного політичного мовлення, що поєднує логіку, емоційний вплив і стратегічний підхід. Його стиль комунікації відіграє важливу роль у міжнародному позиціонуванні України та мобілізації суспільства.

Отже, політичний дискурс є динамічним і багатогранним явищем, що поєднує елементи риторики, стилістики, психології та соціології. Його прагматичні особливості визначають ефективність комунікації та вплив на громадську думку, що робить це питання актуальним для подальших філологічних досліджень.

ВИСНОВКИ

Зв'язок між мовою та політикою полягає в тому, що жодна політична система не може функціонувати без комунікації. Мова виступає основним інструментом впливу політичних діячів різного рівня на суспільство, слугує засобом передачі інформації, а також використовується для формулювання, ухвалення та реалізації законодавчих актів. Оскільки політичні явища, події, процеси та особи здебільшого набувають словесного вираження, політика має дискурсивний характер. Науковці студіюють природу політичного дискурсу, враховуючи не лише його мовні особливості, а й соціальні, психологічні, історичні та індивідуальні чинники, що впливають на комунікацію між мовцем і адресатом. У межах цього дослідження було здійснено аналіз мовлення сучасних українських політиків, зокрема А. Єрмака, Р. Стефанчука та Д.Кулеби.

Вивчення теоретичних основ політичного дискурсу дозволило виокремити такі його характеристики: персоніфікованість, відкритість, незалежність від географічних меж, впливовість і соціопсихолінгвістичну природу. Політичний дискурс охоплює не лише мову політиків, а й ідеологічні аспекти, суспільні процеси та історичні фактори, що перебувають у постійній взаємодії.

У роботі розглянуто різні підходи до визначення поняття «політичний дискурс», його мовні особливості та функціональну роль. Висвітлено процес становлення й активного поширення політичного дискурсу в українському мовному просторі, а також його інтеграцію в сучасне інформаційне середовище.

Проаналізовано історичний розвиток вивчення політичного дискурсу в лінгвістиці. Особливу увагу приділено впливу політичного мовлення на аудиторію, досліджено процес адаптації політичного дискурсу в сучасній українській мові через аналіз виступів і публічних висловлювань А. Єрмака, Р.Стефанчука та Д. Кулеби. Визначено лексичні та стилістичні особливості мовлення кожного з досліджуваних політичних діячів, а також виявлено спільні й відмінні риси їхньої комунікації. Політична мова виконує не лише

інформативну функцію, але й слугує засобом переконання, залучення уваги адресатів і підвищення ефективності сприйняття повідомлення.

Виявлено, що кожен із політиків використовує різноманітну лексику залежно від професійної сфери своєї діяльності: офіційно-ділову, наукову, книжну або розмовну. Досліджено основні тематичні групи слів, застосовуваних політиками в процесах номінації та комунікації. Окрему увагу приділено ролі фразеологізмів у політичному мовленні сучасних українських державних діячів.

Здійснено порівняльний аналіз мовлення Р. Стефанчука, А.Єрмака та Д. Кулеби, визначено їхні мовні особливості та характерні риси комунікативної стратегії.

Визначено, що мова відіграє ключову, а й часом визначальну роль у політичній комунікації, оскільки є головним інструментом впливу на громадську думку. Політичний дискурс, зокрема мовлення представників вищих органів влади, характеризується специфічною прагматичною спрямованістю, що дозволяє політикам досягати своїх комунікативних цілей. У роботі також розглянуто прагматичні особливості мовлення сучасних політиків через аналіз виступів і публічних висловлювань А. Єрмака, Р. Стефанчука та Д.Кулеби. Політичний дискурс є однією з ключових форм суспільної комунікації, що передбачає взаємодію між політиками та суспільством. Він включає різноманітні мовні засоби, які сприяють реалізації прагматичних функцій, зокрема переконання, залучення, впливу та аргументації. Особливостями політичного дискурсу є його публічність, маніпулятивність, соціальна орієнтація та ідеологічна забарвленість.

Руслан Стефанчук як голова Верховної Ради України використовує риторику, орієнтовану на правову обґрунтованість своїх висловлювань. Його мовлення характеризується офіційно-діловим стилем, логічною структурованістю та акцентом на стабільності й легітимності політичних процесів. Важливою прагматичною особливістю його мовлення є апеляція до норм закону, що підкріплює авторитет Верховної Ради як головного

законодавчого органу України. Очільник Офісу президента Андрій Єрмак демонструє комунікативну стратегію, спрямовану на дипломатичність, компромісність і збереження політичної стабільності. Його мовлення відзначається використанням дипломатичних формулювань, апеляцією до міжнародної спільноти й поміркованою експресивністю. Андрій Єрмак у своїх виступах доречно використовує метафори та евфемізми, що допомагають створити позитивний імідж влади та уникати різких висловлювань.

Дмитро Кулеба, як ексочільник МЗС, проявляє високу комунікативну майстерність, використовуючи: стратегію риторичної аргументації, високий рівень адаптації мовлення до різних аудиторій, поєднання офіційного та неофіційного стилів. Д.Кулеба часто застосовує елементи гумору та сарказму, що допомагає йому досягати ефекту залученості та створювати більш неформальне, доступне сприйняття своєї комунікації.

Аналіз прагматичних особливостей мовлення Руслана Стефанчука, Андрія Єрмака та Дмитра Кулеби засвідчив, що кожен із цих політичних діячів використовує специфічні мовні стратегії для досягнення власних комунікативних цілей. Р.Стефанчук зосереджується на юридично-правовому обґрунтуванні своїх заяв, А.Єрмак застосовує дипломатичну риторичку, а Д.Кулеба ефективно поєднує офіційний стиль із неформальними елементами. Їхній дискурс відображає сучасні тенденції політичної комунікації, зокрема персоналізацію політичного мовлення, гнучкість риторичних прийомів та акцент на міжнародну взаємодію.

Підсумовуючи все сказане, відзначимо, що політичні діячі найбільше використовують у своєму мовленні загальноповжиті слова (79%), терміни і професіоналізми (5%), марковану книжну лексику (4%), а також розмовну (12%).

У дослідженні також проаналізовано особливості політичного мовлення в соціальних мережах як вагомий чинник впливу на суспільну думку. Враховуючи сучасні реалії, коли інтернет став невід'ємною частиною

повсякденного життя українців, мова онлайн-дискурсу першою відображає зміни в активному словниковому запасі населення. Щоденно громадяни отримують інформацію через мережу, переглядаючи новини, слухаючи чи читаючи виступи, звернення та висловлювання політичних діячів. У результаті формується уявлення про кожного політика, оцінюється його професійна діяльність, комунікативні навички, а також рівень ефективності на посаді. Ця тенденція пояснюється тим, що інтернет є найбільш доступним, оперативним і економічним способом передачі інформації та платформою для її розповсюдження.

Отже, політичне мовлення в сучасному українському політичному дискурсі виступає важливим засобом впливу, переконання та донесення інформації до суспільства. Крім того, це динамічний процес, що має тенденцію до подальшого розширення та розвитку на глобальному рівні.

Подальше вивчення процесів розвитку та функціонування політичного мовлення вбачаємо перспективним напрямом для дослідження українського політичного дискурсу. Це дозволить здійснювати аналіз швидкості впровадження, специфіки й характерних рис сучасного політичного мовлення, визначати рівень його інтеграції та відстежувати процес адаптації в українськомовному політичному просторі, а також сприятиме його подальшій кодифікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Алексієвець 2012*: Алексієвець О.М. Історія та сучасність української лінгвістики. Україна – Європа – Світ: міжнародний збірник наукових праць. Тернопіль: ТНПУ, 2012. Вип. 9. С. 248–255
2. *Алефіренко 1987*: Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків: Вища школа, 1987. 135 с.
3. *Андрейченко 2006*: Андрейченко О.І. Лексико-фразеологічна основа текстів політичних дискусій (на матеріалі української преси кінця ХХ -початку ХХІ століття): дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / НАН України; Інститут української мови. — К., 2006. — 285 с.
4. *Бакумова 2019*: Бакумова О.В. Рольова структура політичного дискурсу. 2019. С. 2-200.
5. *Бацевич 2011*: Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики: підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: ВЦ «Академія», 2011. – 304 с.
6. *Бебик 2001*: Бебик В. М. Менеджмент виборчої кампанії: ресурси, технології, маркетинг : навч.- метод. посібник / В. М. Бебик. — К. : МАУП, 2001. — 216 с.
7. *Берега 2014*: Берега В. О. Проблеми уникнення маніпуляцій у політичній соціалізації особистості / В. О. Берега // Політологічний вісник. — 2014 — Вип. 76. — С. 308—315
8. *Бєлова 2004*: Бєлова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. Мовні і концептуальні картини світу. Київ. 2004. №10. 18 с.
9. *Битко 2015*: Битко А. Теоретичні засади соціологічного дослідження політичного дискурсу. 2015. № 1/2. С. 66-70.
10. *Брага 1999*: Брага І. І. Мовна особистість суржикомовця в Інтернет-дискурсі. Науковий вісник Ізмаїльського педінституту. Випуск 8. 1999. С. 144–149.

- 11.*Ващук 2007*: Ващук Т. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. 2007. № 33. С. 182–185.
- 12.*Вдовичин 2015*: Вдовичин І.Я. Новітня політична лексика; за заг. ред. Н. М. Хоми. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2015. – 492 с.
- 13.*Вінтонів, Вінтонів, Мала 2018*: Вінтонів М.О., Вінтонів Т.М., Мала Ю.В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с.
- 14.*Горіна 2008*: Горіна О. В. Когнітивно-комунікативні характеристики американського електорального дискурсу республіканців: автореф. дис.... канд.філол.наук : 10.02.04. Харків, 2008. С.23.
- 15.*Грищенко 2002*: Грищенко А.П., Мацько Л.І., Плющ М.Я., Тоцька Н.І., Уздиган І.М. Сучасна українська літературна мова.2002. С.92-136.
- 16.*Дацишин 2001*: Дацишин Х.П. Метафорична комунікація в політичному дискурсі: за і проти // Актуальні проблеми журналістики: Зб. наук. пр. – Ужгород, 2001. С.123–125.
- 17.*Дацишин 2005*: Дацишин Х.П. Метафора в українському політичному дискурсі. 2005. С.260.
- 18.*Дацишин 2001*: Дацишин Х.П. Конотативний аспект функціонування метафори в політичному дискурсі // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. журналістика. – 2001. – Вип. 22. – С. 437–446.
- 19.*Демкова 2011*: Демкова Т. Суспільно-політичні терміни та фахові лексеми у «Тлумачному словнику сучасної української мови»: регіональний аспект / Т. Демкова // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер. : Філологія. – 2011. – № 936. – Вип. 61. – С.145–150.
- 20.*Деренчук 2018*: Деренчук. Н.В. Мовний портрет сучасного українського політика. 2018. С.18-178.

- 21.*Діденко 2001*: Діденко М.О. Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця ХХ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук: 10.02.04 / М. О. Діденко. – Одеса, 2001. С.214.
- 22.*Дмитрук 2006*: Дмитрук О.В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000-2005 рр.): автореф. дис.канд. філол. наук: 10.02.04 / Нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ. 2006. 19 с.
- 23.*Довбня 2015*: Довбня Л.Е. Інноваційна суспільно-політична лексика України: семантико-словотвірна мотивація. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Острог, 2015. Вип. 53. С. 103-107.
- 24.*Дроздова 2004*: Дроздова С. О. Концепт «влада» у сучасному російському політичному дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02. Дніпропетровськ, 2004. 20 с.
- 25.*Дружененко 2014*: Дружененко Р. Перспективи актуалізації комунікативнопрагматичної основи навчання української мови // Раїса Дружененко / Українська мова і література в школах України, 2014. – № 1. – С. 15-18.
- 26.*Дубас 2009*: Дубас О. Особливості політичного маніпулювання в інформаційному просторі України / О. Дубас // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — 2009. — Вип. 18. — С. 231—239.
- 27.*Дудик 2005*: Дудик П.С. Стилїстика української мови: навч.підручник. 2005. С.35
- 28.*Євтені 2015*: Єфтені Н. М. Політичне маніпулювання: особливості застосування. Актуальні проблеми політики. 2015. № 56. С. 234-241

- 29.*Ємчура 2015*: Ємчура Н. Р. Неологізація чеської суспільно-політичної лексики кінця XX – початку XXI століть: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.03. Львів, 2015. 204 с.
- 30.*Житнікова 2011*: Житнікова Т. Сутність суб'єктів і об'єктів політичного маніпулювання / Т. Житнікова // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — 2011. — Вип. 24. — С. 161—167.
- 31.*Кабиш 2007*: Кабиш О.О. Зміни в семантичній структурі та функціонуванні маркованої лексики. 2007 с. 9.
- 32.*Кабиш 2014*: Кабиш. О. Лексико-семантичні зміни в словниковому складі сучасної української мови у контексті суспільно-політичних трансформацій лінгвосоціуму, «Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство)» 2014, вип. 6, с. 100-106
- 33.*Карпіловська 2008*: Карпіловська Є. А. Вплив інновацій на стабільність мовної системи: Регулятори системної рівноваги // Мовознавство. 2008. № 2/3. С. 148—158.
- 34.*Касіян 2014*: Касіян Г. Мовленнєвий етикет у сучасному французькому суспільно-політичному дискурсі: лінгвокогнітивний і комунікативнопрагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05. Київ, 2014. 22 с.
- 35.*Касьянова 2012*: Касьянова О.Г. Політичний дискурс: загальні характеристики поняття. 2012. С. 1.
- 36.*Кирилюк 2018*: Кирилюк О. Суспільно-політичні неологізми як віддзеркалення мовної картини воєнного протистояння. Наукові записки НаУКМА. Мовознавство. 2018. Т. 1. С. 58—62.
- 37.*Кірілова 2012*: Кірілова Г.О. Місце та роль політичного маніпулювання у політичному процесі / Г.О. Кірілова // Восьмі юридичні читання. Правові

- проблеми взаємодії влади і громадянського суспільства. — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012.— С. 330—333.
- 38.*Ковалевська 2021*: Ковалевська А.В. «Політичний патогенний мегадискурс: алгоритм нейтралізації», спеціалізована вчена рада Д 41.051.02 в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова (м. Одеса, 2021. – 515 с.).
- 39.*Когут 1996*: Когут З. Зустріч із Родією. Культурні тенденції та політичні погляди у ранньоновітній Україні // Сучасність. - 1996. - №9. - С. 68.
- 40.*Ковалевська 2020*: Ковалевська Т.Ю. Політичний дискурс як реалізація інституційного типу комунікативної взаємодії. 2020. С. 442-444.
- 41.*Кондратенко 2007*: Кондратенко Н. Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності / Н.В. Кондратенко; відп. ред.: О.В. Александров; ОНУ ім. І.І. Мечникова. – Одеса: Чорномор'я, 2007. С. 155.
- 42.*Кондратенко 2014*: Кондратенко Н. В. Неологізація сучасного українського політичного дискурсу: загальні тенденції. Слов'янський збірник. 2014. Вип. 18. С. 225–233.
- 43.*Кондратенко 2015*: Кондратенко Н. Лінгвопрагматичні аспекти дослідження політичної комунікації в українському мовознавстві. Вісник Одеського національного університету. Серія «Філологія». 2015. Т. 20. Вип. 2 (12). С. 144–150.
- 44.*Кондратенко 2019*: Кондратенко Н. Гумор в українському політичному дискурсі. Культура слова. 2019. Вип. 91. С. 112–121.
- 45.*Космеда 2000*: Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 350 с.
- 46.*Космеда 2022*: Космеда Т. А. Нове семантико-прагматичне навантаження літер латиниці в період російсько-української війни. Культура слова: наук. збірник / Ін-т укр. мови НАН України ; гол. ред. О. П. Левченко. Київ, 2022.

Вип. 96. С. 113–130.

- 47.*Козак 2012*: Козак С. В. Комунікативні стратегії як засіб маніпулятивного впливу в англomовних пресрелізах. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. 2012. № 23. С. 68–70.
- 48.*Космеда 2001*: Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: засоби вираження категорії оцінки в українській та російській мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. : 10.02.01 «Українська мова», 10.02.02 «Російська мова» / Тетяна Анатоліївна Космеда. – Х., 2001. – 32 с.
- 49.*Кривий 2001*: Кривий А. Дискурсний аналіз і сучасне мовознавство. Дискурс іноземномовної комунікації. Львів: Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. С. 158–162.
- 50.*Крисанова 1999*: Крисанова Т. А. Висловлювання негативної оцінки адресата в сучасній англійській мові (комунікативно-прагматичний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. : 10.02.04 «Германські мови» / Тетяна Анатоліївна Крисанова. – К., 1999. – 20 с.
- 51.*Кулеба 2022*: Кулеба Д. І. Війна за реальність. Як перемагати в світі фейків та пропаганди. 2022. с. 384.
- 52.*Кушакова 2013*: Кушакова М. К. Маси як об'єкт політичного маніпулювання // Панорама політологічних студій: Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. – 2013. – Вип. 11.
- 53.*Левченко 2019*: Левченко Т. М. Суржик як засіб відтворення мовлення героїв публікацій у сучасних засобах масової комунікації. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*: зб. наук. праць. Дрогобич, 2019. № 12. С.112–116.

54. *Левченко 2020*: Левченко Т. М. Актуалізація вульгаризмів у текстах суспільно-політичної тематики. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Германістика та міжкультурна комунікація. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Випуск 1. С.222–227.
55. *Лукіна 2021*: Лукіна Л. Особливості проявів популізму в сучасному світі. Практична політологія: тенденції і перспективи : матеріали І-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Київ, 17 березня 2021 р.) / за заг. ред. В.А. Гошовської. Київ : НАДУ. 2021. 112 с.
56. *Максимчук 2010*: Максимчук О.Л. Політичний дискурс: особливості та функції. 2010. С.1-7.
57. *Максюта 2009*: Максюта А.В. Імідж політика VIA політичне інтерв'ю. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2009. № 5. С. 417–421.
58. *Малюк 2021*: Малюк Д.С., Сітко А.В. Прагматичні та лінгвістичні особливості промов політичних лідерів / Д.С. Малюк, А.В. Сітко // Priority directions of science and technology development. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference (24-26 January 2021). - Kyiv, Ukraine. 2021. – С. 12491255
59. *Мараховська 2010*: Мараховська Н. Політична лінгвістика як підгалузь прикладної лінгвістики: світовий досвід і вітчизняні перспективи / Наталія Мараховська // Людина. Комп'ютер. Комунікація. – Львів, 2010. С. 155–156.
60. *Матвієнко 2001*: Матвієнко В. Я. Соціальні технології / В.Я. Матвієнко. — К. : Українські пропілеї, 2001. — 446 с.
61. *Мисюра 2015*: Мисюра К. Використання жаргонів у суспільно-політичних виданнях / Актуальні питання гуманітарних наук. – 2015. - №11. – С. 123127.

62. *Михайленко 2009*: Михайленко Л. Динаміка суспільно-політичної лексики української мови кінця XX – початку XXI століття (на матеріалі мови українських засобів масової інформації) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. Михайленко. – К., 2009. – 19 с.
63. *Мурадова 1984*: Мурадова М. Є. Емоційно-оцінна лексика у міжнародних оглядах газети «Правда». *Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика»*. Львів, 1984. Випуск 13. С. 94–103.
64. *Мацько 2000*: Мацько Л. Українська мова в кінці XX століття (Зміни в лексиці). *Дивослово*. 2000. № 4. С. 15–20.
65. *Мацько 2013*: Мацько Л.І. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика. К.: Знання, 2010. — 270 с.
66. *Мацюк 2005*: Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посібник, 2005. С. 132-133.
67. *Нагорна 2005*: Нагорна Л.П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. К.: Світогляд, 2005. С.12-247.
68. *Навальна 2008*: Навальна М. І. Жаргонізми в мові української преси. *Українське мовознавство. Міжвідомчий науковий збірник*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2008. Випуск 38. С.147–152.
69. *Нагель 2007*: Нагель В. В. Різновиди оцінки як лінгвістичної категорії / В. В. Нагель // *Дослідження з лексикології і граматики української мови* : [зб. наук. праць ДНУ]. – Дніпропетровськ : Пороги, 2007. – Вип. 6. – С. 103–110.
70. *Нагорняк 2013*: Нагорняк М. Емоційно знижена лексика у прямоефірних радіопередачах (за матеріалами програми «Ваша свобода» української служби радіо «Свобода»). *Стиль і текст*. 2013. Випуск 14. С. 144–152.
71. *Нелюба 2007*: Нелюба А. М., Нелюба С. А. Лексико-словотвірні інновації (2004–2006): словник. Харків: Майдан, 2007. 144 с.

72. *Нікішина 2011*: Нікішина Т.І. Особливості політичної мови як варіанта мовлення, орієнтованого на сферу політики. С. 270-276.
73. *Одинецька 2017*: Одинецька Л.В. Роль метафори у засобах масової інформації. 2017. С.44-47.
74. *Панченко Т.* Стилiстично знижена лексика в мові української преси початку ХХІ ст. *Лiнгвостилістичні студії*. 2016. Випуск 4. С. 165–173.
75. *Пашинська 2011*: Пашинська Л. М. Неофразеологізми з розмовного й жаргонного мовлення в сучасному українському та російському масмедійному дискурсі. *Проблеми зіставної семантики*. 2011. Випуск 10 (2). С. 100–108.
76. *Петлюченко 2009*: Петлюченко Н. В. Харизматика: мовна особистість і дискурс: монографія / Н. В. Петлюченко. – Одеса: Астропринт, 2009. 464 с. 77. *Руда 2009*: Руда О. Г. Вибір мови як маніпулятивна стратегія. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2009. № 20. С. 553–556
78. *Руда 2012*: Руда О. Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі: монографія. Київ. 2012. 232 с. 27.
79. *Рудик 2009*: Рудик І. М. Маніпуляції в українському політичному дискурсі: «газова війна», «інформаційна війна» і «російсько-грузинський конфлікт». Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. 2009. № 58. с. 82–86
80. *Селіванова 2011*: Селіванова О. Основи теорії мовної комунікації: підручник. Черкаси, 2011. 350 с
81. *Серажим 2002*: Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: монографія. Київ: 2002. 392 с

82. *Сербенська 2001*: Сербенська О. Інновації у мові сучасних українських масмедіа / Олександра Сербенська // 125 років Наукового товариства імені Шевченка: зб. наук. пр. і матеріалів, присвячених ювілею товариства. – Л., 2001. – С. 158–177.
83. *Сидоренко 2014*: Сидоренко О. Функціонально-семантичні особливості складних суспільно-політичних термінів / О. Сидоренко // Іноземна філологія. – 2014. – Вип. 127, ч. 1. – С. 53–59.
84. *Славова 2010*: Славова Л. Л. Мовна особистість політика: когнітивнодискурсивний аспект: монографія / Л. Л. Славова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. С. 358.
85. *Славова 2012*: Славова Л. Мовна особистість лідера у дзеркалі політичної лінгвоперсонології: США – Україна. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2012. 360 с.
86. *Снитко 2021*: Снитко О. С. Сугестивний потенціал політичних промов лідерів держав. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2021. №42. С. 8
87. *Сотников 2010*: Сотников А.В. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. 2010. С. 216-223.
88. *Ставицька 2000*: Ставицька Л. Про взаємодію жаргону і сленгу / Л. Ставицька // Українська мова та література. – 2000. – № 15. – С. 7 – 8.
89. *Ставицька 2000*: Ставицька Л. Проблеми вивчення жаргонної лексики: Соціолінгвістичний аспект. *Українська мова*. 2000. № 1. С. 55–69.
90. *Старченко 2011*: Старченко Я. Сучасна жаргонологія й словотвірні інновації в жаргонах української мови (до постановки питання). *Лінгвістичні студії*: зб. наук. пр. Донецьк: ДонНУ, 2011. Вип. 23. С. 93-97.
91. *Степаненко 2020*: Степаненко М. Динаміка політичного лексикону: 20182019 рр.: монографія/ Микола Степаненко. – Полтава: ПП «Астроя», 2020.

- 408 с.
92. *Стишов 2005*: Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мовизасобів масової інформації) [2-ге вид., переробл.]. Київ: Пугач, 2005. 388 с.
93. *Струганець 2002*: Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль: Астон, 2002. 352 с.
94. *Тараненко 2002*: Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) // Мовознавство. 2002. № 4–5. С. 33–39.
95. *Тараненко 2024*: Тараненко О.О. Українська літературна мова кінця ХХ — першої чверті ХХІ ст.: стан і тенденції розвитку: Монографія: у 2-х частинах. Ч. І. Київ. Український мовно-інформаційний фонд НАН України. 2024. 888 с.
96. *Теглівець 2023*: Теглівець Ю. В. Телескопія як новітній метод словотворення суспільно-політичної лексики. Нова філологія: зб. наук. праць. №85. 2023. С. 277–282.
97. *Третяк 2012*: Третяк Н. В. Жаргонна лексика в друкованих ЗМІ (номінативно-експресивна функція): монографія. Кам'янець-Подільський, 2012. 183 с.
98. *Ужченко 2007*: Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови: навч. посібник / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К.:Знання, 2007. – 494 с.
99. *Федорів 2010*: Федорів Я. Лінгвістичні моделі дискурсу публічних виступів: нариси із сучасних культурно-мовленнєвих практик / Ярослава Федорів. – К.: ВПЦ НаУКМА, 2010. С.188.
100. *Холявко 2004*: Холявко І. В. Суспільно-політична лексика у пресі 90-их років ХХ ст. (семантико-функціональний аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. нау: 10.02.01. Кіровоград, 2004. 20с.

101. *Чорна 2009*: Чорна О. В. Українська термінологія податкової сфери: структура, функціонування, формування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук, спец. : 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2009. 20с.
102. *Шевченко 2001*: Шевченко Л. Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу: монографія. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2001. 478 с.
103. *Шейгал 2004*: Шейгал О.І. Семітика політичного дискурсу.— М.: Гнозис, 2004. — 326 с. 49).
104. *Шейгал 2010*: Шейгал О.Й. Семіотика політичного дискурсу 17, 2010. С. 16-368.
105. *Шкіцька 2012*: Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект: монографія. Київ. 2012. 440 с
106. *Шовгун 2000*: Шовгун Н. О. Формування українського сленгу
в мовленнєвій діяльності малих соціальних груп: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. філолог. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ: 2000. 16с.
107. *Щербина 2018*: К. філол. н. Щербина М. А., Шаблій В. В. 2018. Метефора у сфері сучасної англійської політичної комунікації. С.5-52.
108. *Юричко 2002*: Юричко А. В. Міжнародна журналістика як окремий елемент маніпуляції свідомістю та впливу на прийняття рішень / А.В. Юричко // Наукові записки Інституту журналістики. — 2002. — Т. 7. — С. 169—171
109. *Янков 2004*: Янков А. В. Соціально-політичні неологізми і okazіоналізми в американському варіанті англійської мови: структура — семантика — функціонування: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2004.

20с.

110. *Яремко 2015*: Яремко Я.П. Сучасна політична термінологія: на перетині когніції та комунікації. [монографія]. – Дрогобич: Посвіт, 2015. – 434 с.
111. *Яценко 2009*: Яценко Н. Політичні інновації в мові сучасних засобів масової інформації / Н. Яценко // Наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Філол. науки. – Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2009. – Вип. 20. – С. 777–779.
112. *Chilton 2004*: Paul Chilton – «Analysing Political Discourse: Theory and Practice» (2004).
113. *Cook 1992*: Cook G. The Discourse of Advertising: [monograph] / G. Cook. — London; New York: Routledge, 1992. P. 250.
114. *Dijk 1980*: Dijk T. van. What is political discourse analysis? *Belgian Journal of Linguistics*. 1997. № 11. P.11–52. 26. Ducrot O. Dire et ne pas dire, principes de sémantique linguistique. Paris: Éditions Hermann, 1980.
115. *Dijk 1997*: Van Dijk T. What is Political Discourse Analysis? *Belgian Journal of Linguistics*. 1997. №11 (1). P.11-52.
116. *Discourse 1997*: Discourse as structure and process [ed. by Teun A. van Dijk]. London: Sage, 1997.324 p.
117. *Fairclough 1989*: Fairclough N. Language and Power. London: Longman, 1989.259 p.
118. *Handbook of Pragmatics Manual* / Ed. bi Jef Verschueren, Jan-Ola Östman, Jan Blommaert. – Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1995. – 498 p (с. 125).
119. *Mantl 1985*: Mantl W. Sprache und Politik / W. Mantl // Nachdenken uber Politik. — Graz; Wien; Koln: Verlag Styria, 1985. — 407 S.
120. *Samiolo 2010*: Samiolo S. Semantisc Styles in Newspaper Journalism: A Systemic Functional Study. USA Continuum, 2010.256 p.

121. *Seignour 2011*: Seignour A. Méthode d'analyse des discours. L'exemple de l'allocution d'un dirigeant d'entreprise publique. *Revue française de gestion*. 2011/2. № 211. P.29–45.
122. *Solan 2019*: Solan L.M. Legal Linguistics in the US: Looking Back, Looking Ahead. *Legal Linguistics Beyond Borders: Language and Law in a World of Media, Globalisation and Social Conflicts*. 2019.
123. *Wodak 1994*: Wodak R. Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis. *Handbook of Pragmatics*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publ. Co., 1994. P. 30–42
124. *Wodak 2015*: Ruth Wodak – «The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean» (2015).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

«Антикор» : національний антикорупційний портал. 2019.

URL : www.antikor.com.ua (дата звернення 15.04, 2025).

«Верховна Рада України» : офіційний вебпортал парламенту України. 2017– 2020.

URL : www.rada.gov.ua (дата звернення 15.04, 2025).

«В гостях у Гордона»: YouTube-канал. 1997.

URL : [www.youtube.com/ @Gordonua/about](http://www.youtube.com/@Gordonua/about) (дата звернення 10.12, 2023).

«Главком» : Інтернет-видання. 2015 – 2020.

URL : www.glavcom.ua (дата звернення 29.04, 2025).

«Детектор медіа» : Інтернет-видання. 2015–2020.

URL : www.detector.media (дата звернення 13.05, 2025).

«Дзеркало тижня» : інформаційно-аналітичний тижневик. 2016–2019.

URL : www.dt.ua (дата звернення 28.06, 2025).

«Еспресо» : український інформаційний медійний бренд. 2019.

URL : www.espreso.tv (дата звернення 10.07, 2025).

«Зе інтерв'юер»: YouTube-канал. 2017.

URL: www.youtube.com/@the_interviewer/about (дата звернення 20.02, 2025).

«Кореспондент» : 2018–19.

URL : www.ua.korrespondent.net (дата звернення 20.11, 2025).

«Міністерство закордонних справ України»: офіційний вебпортал МЗС України.

URL: www.mfa.gov.ua/ (дата звернення 16.01, 2025).

«Мосейчук+»: YouTube-канал. 2022.

URL: www.youtube.com/@NataliyaMoseychuk/about (дата звернення 20.01, 2025).

«Офіс Президента»: офіційне інтернет-представництво Офісу Президента України.

URL: www.president.gov.ua/news/all (дата звернення 13.03, 2025).

«Радіо «Свобода» : офіційний український інформаційний сайт радіостанції «Свобода». 2013–2020.

URL : www.radiosvoboda.org (дата звернення 13.03, 2025)

«Судова влада України» : офіційний веб-портал. 2019.

URL : www.court.gov.ua (дата звернення 18.01, 2025).

«Свобода слова на ICTV»: політичне ток-шоу. 2016.

URL: www.svoboda.ictv.ua/ua/ (дата звернення 14.10, 2025).

TCH (Телевізійна служба новин) : сайт. 2018.

URL : www.tsn.ua (дата звернення 11.04, 2025).

«Українська правда» : Інтернет-газета. 2014–2019.

URL : www.pravda.com.ua (дата звернення 10.12, 2025).

«BBC.news» : британська компанія суспільного телерадіомовлення. 2018.

URL : www.bbc.com (дата звернення 15.03, 2025).

«Gazeta.ua» : інформаційний портал. 2015–2019.

URL : www.gazeta.ua (дата звернення 14.02, 2025).

«Gordon.ua.com» : інформаційно-аналітичний інтернет-портал. 2019.

URL : www.Gordon.ua.com (дата звернення 22.02, 2025).

«iPress»: українське мережеве видання. 2017.

URL : www.ipress.ua (дата звернення 12.09, 2025)

«TSN.ua» : Новинний сайт TSN.UA. 2016.

URL : www.TSN.ua (дата звернення 17.04, 2025).

«Uainfo» : Правда з блогів : сайт. 2017.

URL : www.uainfo.org (дата звернення 13.03, 2025).

«LB.UA»: українське інтернет-видання. 2009.

URL : <https://lb.ua/> (дата звернення 13.02, 2025).

URL : <https://zaxid.net/> (дата звернення 13.03, 2025).

«Vogue UA»: жіночий онлайн-журнал

URL : vogue.ua (дата звернення 17.03, 2025).

Вінницька районна державна адміністрація: офіційний вебсайт.